

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och kriminologi

Antisemitism och brottsprevention

En kvalitativ studie om unga judars upplevelser i storstäderna

Dan Norup och Liza Sjölund

2020

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi
Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi
Handledare: Anna Ekström
Examinator: Amir Rostami

Abstract

The purpose of this study was to research how youth with Jewish affiliation experience antisemitism on both micro- and macro level, this to gain a greater understanding of how antisemitism affects religious jewish individuals based on their own feelings towards the subject. Semistructured qualitative interviews have been used for five respondents from the largest cities in Sweden. Afterwards, the transcribed material was analyzed with qualitative content analysis, and categorized and thematised based on expressed experiences and feelings towards the experiences. The results show that respondents feel an increase of antisemitism. They also believe that actions such as increase of knowlegde about antisemitism in schools and a greater focus on the subject at the police should be done. According to the respondents, work towards more people reporting to the police should be prioritized.

Keywords

antisemitism, jews, hate crime, qualitative study, Sweden

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur unga med judisk tillhörighet upplever antisemitism på mikro- och makronivå för att uppnå en bättre förståelse för hur dagens antisemitism i Sverige påverkar individer med judisk religiös tillhörighet utifrån deras egna känslor kring ämnet. Det har använts semistrukturerade kvalitativa intervjuer med fem respondenter från Sveriges storstäder. Det transkriberade materialet har därefter analyserats utifrån kvalitativ innehållsanalys och kategoriserats samt tematiserats utifrån uttalade upplevelser och känslor av upplevelserna. Resultaten visade att respondenterna upplever en ökning i antisemitism. De menar också att det bör genomföras åtgärder för att öka kunskap om antisemitism i skolan samt att få ett större fokus på ämnet inom polismyndigheten. Arbete mot en större anmälningsbenägenhet bör också prioriteras enligt respondenterna.

Nyckelord:

antisemitism, judar, hatbrott, kvalitativ studie, Sverige

Sammanfattning

Vi vill i detta förord rikta ett stort tack till de individer som på olika sätt medverkat i studien och riktar även ett speciellt tack till dem som delat med sig av sina egna erfarenheter och upplevelser kring ämnet.

Det inledande arbetet med studien har fördelats mellan författarna där Sjölund ansvarat för inledning och tidigare forskning medan Norup ansvarat för metod- och teoridel. Gemensamt har syfte och frågeställningar arbetats fram liksom diskussion och resultat. Intervjuerna har genomförts av bägge författarna. Dock har intervjuerna delats upp sinsemellan med syfte att öka trygghetskänslan hos respondenterna. Allt insamlat material har analyserats och sammanställts gemensamt av författarna.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Det judiska samhället i Sverige.....	3
Syfte och frågeställningar	5
Frågeställningar.....	6
Förklaring av begrepp	6
Antisemitism	6
Hatbrott	6
Mänskliga rättigheter	6
Disposition	7
Tidigare forskning.....	7
Teorier.....	8
Metod	8
Etiska ställningstaganden.....	8
Diskussion.....	8
Bilagor.....	9
Tidigare forskning.....	9
Antisemitiska attityder	10
Politikens betydelse.....	12
Brottstyper.....	14
Var sker brotten?.....	15
Konsekvenser	16
Befintliga åtgärder mot antisemitiska hatbrott.....	18
Teorier.....	20
Differentiella associationer	21
Rutinaktivitetsteori.....	22
Metod	23
Deltagarna	23
Metoder	25
Bearbetning och analys	26
Validitet och reliabilitet	26
Validitet.....	26
Reliabilitet.....	27
Etiska ställningstaganden.....	27
Informationskravet	28
Samtyckekravet	28
Konfidentialitetskravet.....	28
Nyttjandekravet	29
Resultat och analys.....	29
Hur upplever det judiska samhället utvecklingen av antisemitiska hatbrott i Sverige	30
Respondenternas erfarenheter	30
Gärningspersoner	33
Den egna reaktionen.....	34
Upplevd utveckling	35
Hur upplevs det arbete som idag bedrivs för att motverka antisemitiska hatbrott.....	36

Generella positiva upplevelser	36
Generella negativa upplevelser	37
Primär brottsprevention.....	38
Sekundär brottsprevention	38
Tertiär brottsprevention.....	39
Vilka åtgärder upplever respondenten skulle kunna minska de antisemitiska hatbrotten	39
Primär brottsprevention.....	39
Sekundär brottsprevention	40
Tertiär brottsprevention.....	41
Diskussion.....	41
Resultaten jämfört med tidigare forskning.....	43
Metodens fördelar och begränsningar	44
Förslag till fortsatt forskning.....	45
Referenser	46
Bilagor.....	48
Schema för intervjuerna.....	48
Kodningsscheman	49

Inledning

Brå (2019a) definierar antisemitiska hatbrott som:

”Brott som begås på grund av rädsla för, fientlighet eller hat mot judar och judendom som aktiverar en reaktion mot judendomen, judisk egendom, dess institutioner eller den eller dem som är eller uppfattas vara, judar eller representanter för judar.” (Brå, 2019a).

Brå (2019a) beskriver vidare hur denna typ av brottslighet är långt ifrån något nytt fenomen samt hur gärningspersonerna står att finna i flertalet olika miljöer och tillhör sällan en organiserad grupp. Dock beskrivs unga män vara starkt representerade när det kommer till dessa gärningspersoner även om såväl kvinnor som män med brett åldersspann finns representerade. De vanligaste brotten inom antisemitiska hatbrott beskrivs i brottsstatistiken vara olaga hot/ofredande under perioden 2008–2012 (a.a.).

Det beskrivs hur individer med judisk tillhörighet upplever en ökad otrygghet i det svenska samhället i takt med att brottstypen ökar. Detta kan ta sig uttryck i form av försök att dölja den judiska identiteten, minskat eller avslutat deltagande i det offentliga livet, ökat skydd vid judiska institutioner eller till och med undvikande av platser eller valet att flytta såväl inom som utanför Sveriges gränser (Brå, 2019a).

I vår studie har vi även valt att spegla en kortare sammanfattning av antisemitismen ur en historisk kontext då detta, enligt den tidigare forskning vi tagit del av, är av betydande vikt för att kunna skapa förståelse för hur den svenska samtida antisemitismen ser ut.

Brå (2019:4, s-31-32) beskriver hur bilden av ”juden” med tillhörighet i en särskild grupp, vilken står utanför den rådande majoritetskulturen, fick starkare fäste inom populärkulturen under 1900-talets första hälft. Exempel på hur detta har tagit sig uttryck i Sverige är under andra världskriget då den så kallade ”barnkvoten” till större del utgjordes av finska barn än barn med judisk tillhörighet. Med andra ord fick fler finska barn stanna i Sverige än andelen barn med judisk tillhörighet. Detta förklaras med hur den antisemitiska synen genomsyrade Europa på ett sätt som medförde att detta sätt att göra skillnad på människor i stor utsträckning normaliserades. Trots detta beskrivs Sverige vara ett land som haft rykte om sig som ”det goda Sverige” vilket medförde en syn på landet som befriat från antisemitism och ett land som stod opåverkat av de idéer som lett fram till Förintelsen. Denna syn på Sverige växte fram några år innan andra världskriget tog sin början. Detta menar forskare kan ha

bidragit till en oförmåga att i Sverige känna igen antisemitiska uttryck i de fall dessa framförs av andra grupper eller individer än de rent nationalsocialistiska. Vidare beskrivs även en svensk ovilja att både belysa och diskutera såväl historisk som samtida antisemitism (a.a.).

Bauman (2010, ss. 28-30 & 47) menar att en förklaring till antisemitiska hatbrott, och kanske främst det mest kända och omfattande genom historien nämligen Förintelsen, kan ses utifrån hur alla människor har flera sidor eller ansikten inneboende i sin person. Författaren menar att det ”goda” ansiktet är det som vanligtvis visas upp utifrån hur så kallade normala omständigheter främjar detta. Trots detta finns de andra sidorna eller ansiktena alltid närvarande även om de oftast är osynliga till dess att omständigheterna främjar deras framträdande. Författaren beskriver vidare hur tre avgörande faktorer, fristående eller tillsammans, möjliggör urholkandet av moraliska hämningar. Det första beskrivs vara att våldet auktoriseras. Detta antingen genom den officiella lagen eller genom sanktionerade order. Det andra som beskrivs är när åtgärder blivit rutiner vilket förkroppsligas genom såväl regelstyrningar som tydligt och exakt angivna roller. Den sista och kanske viktigaste aspekten som bidrar till urholkning av den mänskliga moralen enligt författaren är att offren avhumaniseras vilket kan ske genom indoktrinering och/eller ideologiska definitioner. Detta i samband med en lång kedja av handlingar beskrivs med lätthet kunna leda till att ingen individ tar ansvar för att deras handlingar bidragit till att resultera i brottsliga handlingar (a.a.).

Folk med judisk tillhörighet har genom historien utsatts för förtryck och förföljelse vid ett flertal tillfällen och gör som ovan nämnt även idag. Groth (2005, s.275–280) beskriver hur emancipationen var en bidragande del till att antisemitisk propaganda tog form och spreds. I början var denna propaganda främst kopplad till religionen men kom senare att kopplas till ras och folkslag. Detta medförde att den europeiska nationalismen växte sig starkare samtidigt som den befolkningen med judisk tillhörighet blev utpekade som ett folk utan egen nation och ställdes som ett landlöst folk. Detta medförde stora svårigheter med att kombinera ett traditionellt judiskt liv med det moderna samhällets syn på detta (a.a.). Det skulle kunna tänkas att liknande former av problematik står bakom den antisemitism vi idag kan se i Sverige.

I relation till detta är religionsfrihet sedan länge en lag i Sverige. I Religionsfrihetslagen 1951:680 (Riksdagen, 2000) beskrivs hur alla individer i Sverige innehar rätten att utöva sin religion i den utsträckningen att den inte leder till allmän förargelse eller stör samhällets lugn. Lagen beskriver även

individens frihet att delta i religiösa sammankomster och gemenskaper samt hur individer inte står skyldiga att sluta sig till specifika trossamfund (a.a.).

Det judiska samhället i Sverige

Judiska centralrådet (2020) beskriver det vara svårt att fastställa det exakta antalet judar i Sverige då individer inte registreras utifrån etnicitet. Dock uppskattas det finnas ca 20 000 judar i Sverige idag varav 6000 är medlemmar i de judiska församlingarna. I dagsläget finns sex synagogor i landet där tre av dessa är belägna i Stockholm, två i Göteborg och en i Malmö. Det finns även mindre judiska föreningar i Umeå, Borås, Uppsala, Lund, Norrköping och Västerås. De församlingar som finns sammansluts genom judiska centralrådet vilket är ett registrerat trossamfund.

Judarna (Judiska centralrådet, 2020) har en brokig historia och så även i Sverige. Ett av de stora genombrotten för den judiska befolkningen i landet sker genom införandet av religionsfrihet år 1951. Det skall dock dröja fram till år 1999 innan den judiska befolkningen i Sverige ges status som en nationell minoritet genom riksdagsbeslut. Skillnaden som följer blir att minoritetspolitiken omfattas av skydd och stöd gentemot minoritetsgruppen samt innefattar ett arbete vilket ämnar stärka samtliga nationella minoriteter. Detta skyddsarbete gällande stärkandet av dessa svenska minoritetsgrupper är en del av det svenska arbetet med att värna om de mänskliga rättigheterna.

Utifrån SOU 2017:60 (Utredningen om en stärkt minoritetspolitik, 2017, ss. 59, 70-86 & 255) bedrivs ett kontinuerligt arbete med avsikten att stärka de nationella minoriteterna i Sverige. I detta syfte har en särskild utredare med uppdrag att arbeta fram förslag för en stärkt minoritetspolitik tillsatts. Dock belyses hur ett fungerande och trovärdigt skydd mot den växande antisemitism som råder i samhället idag inte enbart kan betraktas som en fråga för minoritetspolitiken. Detta beskrivs snarare vara en fråga om samma personliga trygghet och brottsskydd som alla medborgare har rätt till. Utifrån detta beskrivs ansvaret i frågan främst läggas på de brottsbekämpande myndigheterna. Ett av de större problemen gällande minoritetspolitiken beskrivs vara att dessa frågor ofta ställs vid sidan av övriga politiska områden och står i behov av att i större utsträckning istället integreras med dessa (SOU 2017:60, 2017, s.70). Vidare beskrivs i SOU 2017:60 (2017, s.70, 86 & 255) syftet med en starkare samordning vara att synliggöra de nationella minoriteternas rättigheter även inom majoritetssamhället i syfte att ge ökad status till dessa frågor. Istället för ett minoritetspolitiskt arbetssätt beskrivs ett minoritetsinriktat tankesätt vara önskvärt i arbetet med att integrera dessa frågor i den övriga politiken. Problemet som kvarstår är att det grundläggande skyddet som efterfrågas har fått ett svagt

genomslag. Detta kan synas utifrån hur statliga förvaltningsmyndigheter endast bedriver verksamhet kopplad till detta grundskydd i de fall då särskilda uppdrag eller ekonomiska medel för detta ges vilket innebär att den önskvärda integrationen inte uppnås. Ett annat exempel på hur målen inte uppnåtts i önskad utsträckning inom minoritetspolitiken är hur det officiella judiska språket, jiddisch, ofta beskrivs särbehandlas negativt i olika sammanhang vilket helt saknar grund i det svenska erkännandet av språket som ett svenskt minoritetsspråk.

Behovet av utökad säkerhet och integration gällande arbetet med minoritetspolitiska frågor beskrivs även i SOU 2017:60 (Utredningen om en stärkt minoritetspolitik, 2017, s. 59) tydliggöras av de konsekvenser judiska församlingar och föreningar getts utifrån den ökade hotbilden mot minoritetsgruppen. Exempelvis ansågs sig judiska föreningen i Umeå år 2017 vara tvingade att avveckla sin verksamhet mot bakgrund av hur många av dess medlemmar utsatts för både hot om övergrepp och faktiska övergrepp. Detta ansågs som en alltför stor säkerhetsrisk för föreningens medlemmar. Denna typ av problematik beskrivs riskera bidra till att de mindre föreningarna i landet minskar till förmån för de större församlingarna i storstäderna dit fler kan tänkas söka sig med hopp om större anonymitet. Detta beskrivs vara en konsekvens av det mer öppna uttrycket för antisemitism som förekommer i Sverige idag.

Val av ämne

Vårt val av ämne grundar sig i hur statistiken påvisar en ökning av brottstypen samtidigt som fler individer med judisk tillhörighet träder fram i media för att berätta om sin upplevda otrygghet (bl.a. Tv4.se, 2020). Detta har väckt vårt intresse för hur denna typ av brottslighet faktiskt ser ut i dagens Sverige; hur upplevelserna av antisemitismens utveckling ser ut, vilket arbete som förs för att motverka förekomsten av brottstypen samt hur de som utsätts upplever sin situation. Som tidigare nämnt är detta ett ämne som kartläggs och utreds utifrån fler olika aspekter i dagsläget. Vår förhoppning utifrån vårt val av ämne är att kunna bidra med kriminologisk relevans i form av en djupare förståelse för sambandet mellan den upplevda antisemitismen och den bild statistiken ger samt hur de insatser som idag finns mot brottstypen upplevs av utsatta individer. Aktuella insatser som studeras är inte enbart polisiära utan även exempelvis brottsförebyggande arbete i skola och annat kunskapshöjande arbete. Detta med förhoppning om att kunna bidra med ytterligare en aspekt av problematiken kring antisemitiska hatbrott.

Skillnaden mellan vår studie och många andra befintliga studier inom ämnet är att vår studie är

uppbyggd utifrån en kvalitativ metod medan befintliga studier till stor del är uppbyggda utifrån kvantitativa metoder om än i vissa fall med kvalitativa kompletteringar. Då detta innebär att den kvantitativa kunskapen inom ämnet är relativt god upplever vi att den kvalitativa kunskapen är i behov av att utökas vilket är en av de stora anledningarna till att vi valt detta ämne samt utformat studien på ett sätt som kan bidra till ökad kvalitativ kunskap inom ämnet. Även om de flesta studier som gjorts har en kvantitativ inriktning har dessa som nämnt ofta kvalitativa inslag (bl.a. Brå 2019:4, Nordén, 2020 & Bachner & Ring, 2005) vilket innebär att det finns en viss mättnad hos den populationen med judisk tillhörighet när det kommer till att delta i studier. Då populationen med judisk tillhörighet i Sverige är relativt liten i förhållande till majoritetspopulationen blir ofta samma individ tillfrågad om att delta i fler olika studier (Judiska centralrådet, 2020).

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att genom en systematisk forskningsgenomgång i samband med en kvalitativ intervjustudie söka svar på om och i sådana fall hur individer med tillhörighet i det judiska samhället i Sverige upplever närvaron av antisemitism och antisemitiska hatbrott. Även upplevelsen av de befintliga insatser som idag finns för att motverka brottstypen kommer att studeras.

Då det utifrån flertalet källor (bl.a. Brå, 2019:4, Laestadius, 2015 & Forum för levande historia, 2019) beskrivs hur judiska församlingar såväl som privatpersoner upplever en ökad otrygghet samtidigt som antisemitiska hatbrott ökar är vi intresserade av att göra en djupdykning i ämnet för att kunna kartlägga hur detta tar sig uttryck i vardagen samt hur detta upplevs av berörda individer. Fokus för den kvalitativa delen ligger på hur respondenterna upplever utvecklingen av antisemitiska hatbrott i Sverige och det arbete som bedrivs för att motverka dessa.

Intresset för vilka insatser som idag finns för att motverka brottstypen väcks då statistiken talar för att detta inte räcker till och vi är intresserade av att kunna göra kopplingar mellan dessa insatser och de svar som respondenterna ger. Av intresse är även vilka insatser dessa individer upplever skulle kunna minska andelen antisemitiska hatbrott.

För att kunna uppnå vårt syfte kommer den systematiska forskningsgenomgången att kartlägga vad tidigare forskning beskriver vara de mest frekventa yttringen för antisemitiska hatbrott samt hur utsatthet för brott upplevs. Detta kommer att jämföras med materialet som samlas in genom intervjuer.

Frågeställningar

- Hur upplever individer med judisk tillhörighet utvecklingen av antisemitiska hatbrott i Sverige?
- Hur upplevs det arbete som idag bedrivs utifrån regeringsdirektiv för att motverka antisemitiska hatbrott av respondenterna?
- Vilka åtgärder upplever respondenterna skulle kunna minska de antisemitiska hatbrotten?

Förklaring av begrepp

Antisemitism

Antisemitism är ett begrepp vilket innehar flertalet olika förklaringar och definitioner. I denna studie kommer vi dock att utgå ifrån den definition som används inom svensk lagstiftning och regering (Brå, 2019:4) vilken lyder:

”ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot judar eller mot personer som uppfattas ha en judisk bakgrund” (Brå, 2019;4.s, 13).

Hatbrott

Begreppet hatbrott kommer i denna studie definieras utifrån svensk lagstiftning genom regeringens (Brå, 2019:4, s.13) definition av begreppet vilken innefattar brottsrubriceringar så som hets mot folkgrupp och olaga diskriminering. Även andra brottstyper med avsikt att kränka individer, folkgrupper eller andra grupperingar på grund av dess trosbekännelse, rastillhörighet, hudfärg eller andra liknande omständigheter inkluderas i denna brottstyp. Denna definition grundar sig i brottsbalkens beskrivning av brottslighetens karaktär.

Mänskliga rättigheter

FN (2019, s.3–5) har sammanställt en förordning vilken avser att skydda de mänskliga rättigheterna vilket är vad begreppet i denna studie avser. Detta inkluderar alla människors lika värde helt oberoende av faktorer så som exempelvis ras, kön, religion eller politisk uppfattning. Förordningen

avser att skydda alla människors rätt till frihet, liv och personlig säkerhet samt att säkerställa allas likhet inför den lag som råder i det land där individen lever och verkar (a.a.).

Primär brottsprevention

Med detta avses de brottsförebyggande insatser vilka riktas gentemot samhället i stort för att minska brottsligheten och kan bestå av såväl direkta som indirekta insatser (Lab, 2016, s.30–31).

Sekundär brottsprevention

Med detta avses de brottsförebyggande insatser vilka riktas gentemot specifika individer och grupperingar i syfte att förhindra att brott begås (Lab, 2016, s.32).

Tertiär brottsprevention

Med detta avses de brottsförebyggande insatser vilka riktas gentemot individer eller grupperingar vilka tidigare begått brott med syftet att förebygga att nya brott begås (Lab, 2016, s.32–33).

Mellanöstern

I denna studie har vi valt att inte specificera länder utan kommer i studien använda mellanöstern som områdesbenämning då detta använts av våra respondenter vilka valt att inte specificera enskilda länder.

Disposition

Inledning

I detta avsnitt redovisas en kort sammanfattning av vilken definition av antisemitiska hatbrott vi använder som utgångspunkt i denna studie. Även en kortare inblick i ämnets historiska bakgrund och dagens antisemitiska attityder presenteras. Slutligen motiveras valet av ämne till denna studie samt val av metod.

Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras en systematisk forskningsöversikt vilken kartlägger den tidigare forskning som gjorts inom området. Detta görs utifrån olika teman för att tydliggöra de olika faktorernas betydelse för förekomsten och möjliggörandet av antisemitiska hatbrott. Detta avsnitt ligger även till grund för en jämförelse med det resultat som framkommer i intervjuerna.

Teorier

I detta avsnitt presenteras det teoretiska ramverket studien använt sig av som utgångspunkt. Valda teorier speglas även i resultatet samt i tolkningen av detta.

Metod

Detta avsnitt redogör för studiens tillvägagångssätt, val av respondenter samt analys och bearbetning av det material som insamlats. Även validitet och reliabilitet lyfts i detta avsnitt liksom en problematisering av den metodologiska aspekten av studien. Avsnittet avser att tydliggöra vilka metodologiska val som gjorts gällande studiens utformning samt varför författarna ansett dessa val vara relevanta utifrån studiens syfte.

Etiska ställningstaganden

Under detta avsnitt preciseras hur författarna till studien förhållit sig och tagit hänsyn till informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjande kravet.

Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras studiens resultat samt analys av det material som samlats in i form av intervjuer. Resultatet presenteras utifrån positiva/negativa erfarenheter samt utifrån generell/primär/sekundär/tertiär brottsprevention.

Diskussion

I detta avsnitt presenteras en avslutande diskussion där tidigare forskning diskuteras mot det kvalitativa material som samlats in till studien utifrån studiens syfte och frågeställningar. Även alternativa tolkningar diskuteras liksom förslag till fortsatt forskning samt den valda metodens för- och nackdelar.

Bilagor

Här står att finna scheman för intervjuer samt de kodningsscheman som använts vid analysen av det insamlade materialet.

Tidigare forskning

För insamling av materialet gällande tidigare forskning har sökning av fysisk litteratur gjorts i bibliotekets databas över litteratur medan för ämnet relevanta artiklar tagits fram genom databasen Discovery. Statistik som använts har hämtats från Brå och de lagtexter som använts har hämtats från regeringens hemsida. Information kring hur det judiska samhället i Sverige ser ut idag har inhämtats från judiska centralrådets hemsida.

Den tidigare forskning vi använt oss av i denna studie har valts ut med syfte att försöka bidra med en bred förståelse för vad antisemitism är, hur det kan ta sig uttryck samt hur dess bakgrund ser ut. Den valda forskningen ämnar bidra till att belysa problemet utifrån fler olika aspekter för att undvika att skapa en endimensionell bild. Att konspirationsteorier getts relativt stort utrymme i detta avsnitt beror på att dess teorier är ständigt återkommande inom en stor del av forskningen så väl idag som genom historien och vi har därför ansett detta vara av vikt för att skapa förståelse för en del av grundproblematiken kring antisemitism. Vi har i detta avsnitt även valt att redovisa lagar och regeringsdirektiv som anknyter till studiens frågeställningar.

Bachner och Ring (2005, s. 13 & Bergmann & Wetzel, 2003, s.25–26) beskriver hur den samtida antisemitismen med dess antijudiska tankebanor som idag återfinns i Europa kan ses som en återspeglning av gårdagens antisemitiska tankegångar. Detta i kombination med samtida problem och skeenden vilka även står att påverka det antisemitiska uttrycket. I relation till detta beskrivs under inledningen av 2000-talet en upplevelse av hur antisemitiska strömningar förstärkts i Europa vilket således heller inte lämnar Sverige opåverkat. Detta har belyst i studier där bland annat en tydligare förekomst av såväl antisemitiska stereotyper som myter inom den offentliga debatten och mediala sammanhang belyses samtidigt som en ökande propaganda gällande antisemitiska tankegångar sprids av antidemokratiska extremgrupper (Bachner & Ring, 2005, s.13, Brottsförebygganderådet 2019:4, s. 50–52 & Kofta, Soral & Bilewicz, 2020, s.1–2).

Enligt en amerikansk underökning (Bachner & Ring, 2005, ss. 13-14) upplevde år 2005 ca femton procent av Sveriges befolkning att den befintliga antisemitismen i landet bidrog till att utgöra ett väldigt allvarligt problem i samhället medan hela sjuttiotre procent ansåg att ett stort samhällsproblem utgjordes av fördomar och fientlighet mot folk med judisk tillhörighet (a.a.).

Bachner och Ring (2005, ss. 15-16) beskriver även Förintelsens psykologiska och politiska konsekvenser som en sammanlänkande faktor mellan dagens antisemitism och den historiska antisemitismen. Den samtida antisemitismens strömningar beskrivs ges näring från en mängd olika radikala grupperingar så som högerpopulistiska och extremnationalistiska politiska rörelser samt vänsterextrema och anti-israelitiska strömningar (a.a.).

Utifrån den koppling som beskrivs finnas mellan den historiska antisemitismen och dagens samtida antisemitism beskriver Bergmann (2008, s. 343–353) hur den antisemitiska tanketraditionen till en början fick sin näring genom kristendomen. Detta med anledning av hur dessa två religioner, kristendomen och judendomen, blev konkurrenter efter det att kristendomen fått starkare fäste som en separat religion. Detta gav upphov till att ljus kastades på skillnader snarare än på likheter religionerna emellan. Under den europeiska medeltiden spreds anklagelser och myter om judendomen och dess anhängare. Exempel på detta kunde vara hur folk med judisk tillhörighet anklagades för att utgöra djävulens redskap samt hur dessa individer påstods utföra ritualmord på kristna barn. I samma takt som dessa anklagelser och skapande av stereotypa bilder av personer med judisk tillhörighet ökade minskade arbetsmöjligheterna för de individerna med judisk tillhörighet. Under större delen av denna tidsperiod begränsades judarnas rättigheter med hjälp av en lagstiftning vilken var starkt diskriminerande. Den konspiratoriska synen kring individer med judisk tillhörighet stärktes i Tyskland under slutet av 1800-talet där såväl organisationer som politiker bedrev en angripande politisk föring mot judar utifrån nationalistiska och rasistiska argument. Forskare menar att den rasbiologiska utvecklingen som skedde under 1800-talets senare hälft än idag kan ses som en central del inom antisemitismen (a.a.).

Vi antar i denna studie utgångspunkten att den historiska aspekten av antisemitism påverkar hur situationen utvecklats idag.

Antisemitiska attityder

Antisemitiska attityder föds, bibehålls och stärks utifrån olika faktorer. Kofta, Soral och Bilewicz (2020, s.1–3) beskriver hur tron på de konspirationsteorier som finns kring befolkningen med judisk tillhörighet är ett typiskt exempel på hur teorier likt denna kan fungera som en universell förklaring. En annan förklaring beskrivs kunna vara ett behov av att peka ut syndabockar för de negativa saker som sker i ett samhälle. Detta föds ur behovet av att ha någon eller några att skylla på vid de tillfällen samhället inte fungerar som önskvärt. Att denna grupp kan utgöras av folk med judisk tillhörighet och därmed bidra till antisemitiska tankegångar kan bero på att minoritetsbefolkningar ofta ges rollen

som syndabockar i ett samhälle. Redan under slutet av 1800-talet presenterade Emil Durkheim teorier om hur antisemitism förstärks under sociala kriser i sin studie *Anti-Semitism and Social Crisis* där han beskriver att just perioder av moralisk nöd och störning samt anomi står som grundorsaker till att antisemitiska tankegångar får fäste. Dessa tankar kan även stärkas genom individers försök att förklara sin egen olycka. Flertalet experimentella studier visar även på hur en generell kontrollförlust ökar stödet för konspirationsteorier (a.a.).

Bachner och Ring (2005, s.38–43) beskriver även hur antisemitiska agitationer göds av att framställa folk med judisk tillhörighet som både förrädiska och rotlösa samtidigt som de beskylls för att endast vara lojala judar emellan och tjäna främmande makter. Den främsta lojaliteten beskrivs även ligga hos staten Israel oavsett vilket land individen lever i. Dessa nästintill mytologiska föreställningar vilka står som förklaring till historiska teorier kring judars inflytande, makt och manipulativa förmåga lever kvar än idag och ges näring genom antisemitiska tankegångar. I dessa teorier framställs den befolkningen med judisk tillhörighet inte som individer utan som ett kollektiv utifrån den sedan länge skapade historiska stereotypen vilken menar att denna grupp fungerar som en enhetlig aktör med ett ”judiskt” agerande. Vad som skulle vara typiskt för detta ”judiska” agerande står dock till stor del oförklarad även inom antisemitiska grupperingar.

Enligt studier som gjorts kring antisemitiska attityder (Bachner & Ring, 2005, s.38–41 & 48–50) i Sverige så anser flertalet av de som kan beskrivas judekritiska att folk med judisk tillhörighet har ett större globalt inflytande än vad de har i Sverige. Dock anser 38 % av de tillfrågade att folk med judisk tillhörighet bidrar positivt till det svenska samhället. I relation till detta har majoriteten inte någon åsikt i frågan samtidigt som 8 % anser att folk med judisk tillhörighet snarare bidrar negativt till det svenska samhället. Med andra ord är det utav denna studie att döma en minoritet av den svenska befolkningen som anser att folk med judisk tillhörighet har en negativ inverkan på det svenska samhället vilket även skulle kunna tänkas vara den grupp som ligger närmast antisemitiska tankegångar överlag. Detta medan en stark majoritet anser det judiska bidraget vara positivt, alternativt saknar åsikt i frågan, vilket skulle kunna tolkas som att dessa individer ligger längre ifrån antisemitiska tankegångar än de andra 8 %.

Utifrån studien (Bachner & Ring, 2005, s. 46–54) beskrivs hur ett vanligt förekommande resultat när det gäller studier kring antisemitiska attityder överlag är tron på att folk med judisk tillhörighet har haft och än idag har stort inflytande i världen. Denna syn utgör även en central del i antisemitiska tankegångar som används av betydligt fler individer än de som tillhör antisemitiska- eller högerextrema ytterlighetsgrupper. Ett annat vanligt påstående som ges näring genom antisemitiska

tankegångar är att folk med judisk tillhörighet själva genom sin blotta existens i kombination med sitt beteende och sin tro bidrar till det egna lidandet. En vedertagen syn som beskrivs genomsyra dessa tankegångar är även att individer med judisk tillhörighet lever i tron om att deras lidande skulle vara svårare än andra människors lidande. Dessa tankar, som lägger grunden till en stor del av den konspiratoriska teori som antisemitismen lutar sig mot, grundar sig i den tidigare nämnda kristna teologin där folk med judisk tillhörighet beskylldes för diverse brott av det kristna samhället. Den befolkningen med judisk tillhörighets historia av hemlöshet, förnedring och förföljelse förklaras i dessa tankegångar med att detta skulle vara Guds straff för de judiska felstegen samtidigt som detta skulle bekräfta kristendomens sannfärdighet. Så även om antisemitiska attityder idag inte kan beskrivas bottna i någon direkt religiös grund eller drivkraft så lutar sig många av de förklaringar som används för dessa av just sådana även om de kan beskrivas ha omformulerats inom dagens antisemitism.

Bachner och Ring (2005, s.48–50) beskriver även hur det finns en olöst skuldfråga kring antisemitiska drivkrafter. Detta kan beskrivas som en förintelse-relaterad form av antisemitism och bygger på hur Förintelsens förekomst framkallat en förnyad aggressivitet mot folk med judisk tillhörighet där denna, tillsammans med de nya stereotyper denna fientlighet är med och producerar, riktas mot dels de judar som mördats under Förintelsen och deras efterlevande och dels mot staten Israel och dess judiska befolkning. Förintelsen har gett upphov till såväl irrationella som starkt aggressiva reaktioner inom den antisemitiska kretsen vilket kan förklaras utifrån dess komplexa skuldproblematik. Detta har resulterat i en utbredd syn, bland individer som stöder antisemitiska teorier, på Förintelsen som antingen påhittad eller överdriven av den folk med judisk tillhörighet i syfte att vinna sympatier och flytta fokus från deras påstådda konspiratoriska verksamhet.

Sammantaget kan många av de nämnda bidragande faktorerna till skapandet av antisemitiska attityder synas orealistiska och svåra att tro på. Därför krävs en kombination av dessa och andra psykologiska processer för att antisemitiska tankegångar ska få fäste hos en individ eller grupp.

Politikens betydelse

Bauman (2010, s.31–42) menar att Förintelsen möjliggjordes utifrån den byråkratiska hållning som fördes under den aktuella tiden även om han menar att detta ensamt inte står som förklaring till Förintelsen. Dock beskriver författaren hur Förintelsens verkställighet och administration hjälptes fram av den moderna samhällsapparaten då den administrativa och strukturella processen kring Förintelsen i stort liknade den tyska samhällsorganisationen i övrigt. Detta menar Bauman (2010,

s.139–142) utgjordes av två huvudsakliga faktorer där teknologisk byråkrati i kombination med verksamhetens mentalitet står som anledningar till att Förintelsen kunde genomföras. Det politiska landskapet vilket står i relation till civilisationsprocessen bidrar till att konstgjorda beteendemönster blir en stor del av samhället som ersättning för de tidigare naturliga drivkrafter som stått bakom det mänskliga beteendet. Dessa konstgjorda beteendemönster bidrar enligt författaren till grunden för vad som kom att ses som det moderna västerländska samhället.

Även tron på de tidigare nämnda konspirationsteorier som funnits och finns kring befolkningen med judisk tillhörighet påverkas av den politiska världen. Politikens antisemitiska påverkan beskrivs av Kofta, Soral och Bilewicz (2020, s.1–2 & 7) huvudsakligen utgöras av två psykologiska effekter. Dels bidrar en förlust av politisk kontroll till ökad tro på dessa konspirationstankar och dels ökar denna tro genom ökad politisk oro och osäkerhet. Det sistnämnda beskrivs även relatera till en sorts norm- och meningslöshet inom den politiska miljön. Dock beskrivs politisk okontrollerbarhet vara den enskilt starkaste faktorn för ökad tro på konspirationsteorier kring befolkningen med judisk tillhörighet.

Oavsett i vilken grad dessa teorier kring möjliggörandet av Förintelsen och antisemitism är applicerbara som förklaring till dessa fenomen anser vi det vara av intresse att undersöka om det kan finnas kopplingar mellan det politiska samhället och vilket utrymme som ges för antisemitiska hatbrott. Med anledning av detta har vi här valt att kartlägga hur det svenska samhället arbetar mot antisemitiska hatbrott samt vilken inställning till brottstypen som präglar den allmänna synen i samhället.

Regeringen har sedan 2016 en nationell plan (regeringen, 2019) som ämnar motverka såväl rasism som antisemitism. Detta beskrivs ske genom förbättrad samordning och utbildning, fördjupad dialog med och ökat stöd till civilsamhället, ökad utbildning och forskning inom området samt ett utökat förebyggande arbete kring nätrelaterad problematik och ett i frågan mer aktivt rättsväsende. Detta arbete beskrivs bedrivas i samarbete med såväl skolor och polismyndighet som med andra offentligt anställda inom exempelvis försäkringskassa och socialtjänst. En viktig aktör i arbetet med att fortbilda och informera dessa målgrupper är myndigheten Forum för levande historia vilka bedriver detta arbete genom utställningar, läromaterial samt information och kunskap till civilsamhället. Denna myndighet (Forum för levande historia, 2019, s.3–5) menar att dagens regelverk och internationella system gällande de mänskliga rättigheterna präglats starkt av Förintelsen och den då rådande synen på olikheter. Detta beskrivs bland annat ha resulterat i en väl etablerad princip om hur enskilda makthavare numera kan ställas till svars för exempelvis brott mot mänskligheten där argument som att man enbart utfört sitt arbete inte kan åberopas. Arbetet som idag bedrivs mot antisemitism utgörs

till stor del av störet av de mänskliga rättigheterna vilket beskrivs vara en viktig uppgift för såväl regeringar som för internationella organ och enskilda aktörer.

Regeringen (2019) beskriver hur en viktig del i deras arbete mot antisemitism består av att kontinuerligt samråda med judiska organisationer i berörda frågor inom ramen för minoritetspolitik. Detta i kombination med hågkomsten av Förintelsen, vilken avser främjas genom medel för hågkomstresor, nationella satsningar inom skolväsendet samt höjda anslag till säkerhetsstödjande åtgärder för såväl skolor som för civilsamhället. Även polisen spelar en viktig roll i arbetet mot antisemitiska hatbrott och fortsätter på uppdrag av regeringen att vidta åtgärder riktade mot brottstypen samt samverka med berörda aktörer inom såväl myndigheter som civilsamhället. Detta arbete beskrivs av polisen (2019) utgöras av att i ett tidigt skede i polisutredningar utröna om brottet kan inneha hatbrottsmotiv. Detta för att kunna lämna ett bättre underlag till åklagare samt bidra till en tydligare bild kring hur vanligt förekommande hatbrott egentligen är. Polisen har inom flertalet län speciella hatbrottsutredare vilka driver utvecklingen av arbetet med hatbrott framåt. En viktig del i arbetet mot hatbrott beskrivs vara en god kommunikation med de organisationer som företräder personer eller grupper vilka är särskilt utsatta för hatbrott som exempelvis judiska församlingar. Det beskrivs hur polisen sedan 2015 har intensifierat arbetet mot hatbrott genom exempelvis nationella utbildningar för utredare. Ett annat konkret exempel på detta arbete är ett samverkansprojekt mellan polisen och Brottsofferjouren vilket benämns *Swevic*. Målsättningen för arbetet är att fler personer som utsätts för hatbrott skall anmäla dessa vilket beskrivs kunna möjliggöras genom att utöka kunskapen om vad som egentligen utgör hatbrott samt att kunskap kring vilket stöd som finns att få sprids.

Brottstyper

Brå (2019:4, s. 6, 41–43 & 59) beskriver hur antisemitiska hatbrott i dagens Sverige utgörs av en mängd olika brott med allt ifrån nedvärderande skämt om personer med judisk tillhörighet till grövre brottslighet i form av dödshot och fysiskt våld. Det beskrivs även vara svårt med gränsdragningen gällande vad som går att klassa som brott med antisemitiska förtecken. Detta bidrar till att en särskild kartläggning av just dessa brott endast kan ske utifrån statistiken för polisanmälda brott. Bilden som beskrivs är att brotten främst begås av män även om kvinnor också finns representerade. Men den kanske vanligaste felaktiga föreställningen när det gäller dessa brott är att de främst skulle begås av organiserade grupperingar vilket inte överensstämmer med sanningen då de flesta brotten begås av enskilda individer. Andelen anmälda brott gällande denna brottstyp varierar från år till år men ligger

i genomsnitt på tvåhundra anmälningar per år (Brå, 2019:4, s.43–44). Vidare beskriver Brå (2019:4, s.41-41-43 & 59) hur de polisanmälda hatbrotten under åren 2008–2016 främst utgjordes av olaga hot och ofredande tätt följt av hets mot folkgrupp där varje brottstyp representerades av mellan 90–120 brottstillfällen. De brott som anmäldes i lägst utsträckning var ärekränkings- och våldsbrott vilka utgjordes av strax under trettio anmälda brott per brottstyp.

När det kommer till antal fällande domar (Brå, 2019:4, s. 11, 43–44) skiljer sig utfallen märkbart mellan de olika brottstyperna. Exempel på detta kan ges utifrån hur 205 anmälningar av hets mot folkgrupp resulterade i 40 fällande domar medan 21 misshandelsanmälningar resulterade i fällande domar i alla fall. Vidare resulterade 141 anmälda brott om ofredande endast resulterade i 4 fällande domar medan klotter och skadegörelse som tillsammans utgjordes av 63 anmälningar inte resulterade i en enda fällande dom. Detta beskrivs även kunna vara en av anledningarna till att många av de individer som utsätts för antisemitiska hatbrott väljer att inte anmäla då de anser att det inte tjänar någonting till. Detta leder i sin tur till att brottstypen innehar ett stort mörkertal vilket bidrar till att den statistik som går att redovisa kan antas skilja sig ganska mycket från hur den faktiska brottsligheten ser ut.

Var sker brotten?

Det är inte bara uttrycken för antisemitiska hatbrott som skiljer sig åt utan även platser där brotten begås visar på en stor variation. Brå (2019:4, s.43–57) beskriver hur brotten oftast sker på allmänna platser och under transporter. Även skolan beskrivs som en plats där brottstypen förekommer mer eller mindre frekvent. Detta inkluderar såväl grund- och gymnasieskola som högskola. I dessa miljöer beskrivs främst klotter och mobbing med antisemitiska förtecken utgöra brotten. Detta kan yttra sig som judiska nidsbilder eller ”judeskämt” som uttrycker att judar skulle vara smutsiga och äckliga. Även på arbetsplatser som exempelvis butiker, restauranger eller för yrkeschaufförer är dessa påhopp vanligt förekommande. Wigerfelt och Wigerfelt (2016, s.1-14) beskriver även det egna hemmet, internet och telefonkontakt är platser och medel där antisemitiska hatbrott förekommer mot enskilda individer, om än inte i samma utsträckning. När det gäller utsatthet av platser där individer med judisk tillhörighet samlas utgörs brottstypen istället främst av bombhot, skadegörelse, hatbrev och gravskändningar. När det gäller antisemitiska hatbrott i form av trakasserier och hot, såväl mot privatpersoner som judiska grupperingar, syns ofta kopplingar till Förintelsen med bilder eller uttryck som hänvisar till eller visar hakkors, Hitler som en stor person eller folk med judisk tillhörighet som massmördats.

Det finns även såväl geografiska skillnader som könsskillnader inom utsatthet för brottstypen. Brottsförebygganderådets (Brå, 2019:4, s.55–57) statistik visar att Stockholm och Skåne län står för störst andel anmälda brott sett till befolkningens mängd. Statistiken visar även att män i större utsträckning utsätts för misshandel och olaga hot medan det är vanligare att kvinnor utsätts för ofredande.

Konsekvenser

Utbredningen av antisemitiska hatbrott har enligt Brå (2019:4, s.9–11) resulterat i ett skapande av ångest och en återkommande känsla av otrygghet hos många individer med judisk tillhörighet. Dessa individer beskriver sig ha utvecklat ett säkerhetstänk med syfte att minimera risken att själva utsättas för brott. Många individer menar även att antisemitiska hatbrott, direkt eller indirekt, påverkat graden av självbestämmande över det egna livet. Detta kan bland annat ge konsekvenser som hemlighållande av den judiska tillhörigheten i offentliga rum samt att individer väljer att avstå från att bära judiska symboler.

Behovet av utökad säkerhet och integration av arbetet med minoritetspolitiska frågor beskrivs även i SOU 2017:60 (Utredningen om en stärkt minoritetspolitik, 2017, s. 59) tydliggöras av de konsekvenser judiska församlingar och föreningar getts utifrån den ökade hotbilden mot minoritetsgruppen. Exempelvis ansågs sig judiska föreningen i Umeå år 2017 vara tvingade att avveckla sin verksamhet mot bakgrund av hur många av dess medlemmar utsatts för både hot om övergrepp och faktiska övergrepp. Detta ansågs som en alltför stor säkerhetsrisk för föreningens medlemmar. Denna typ av problematik beskrivs riskera bidra till att de mindre föreningarna i landet minskar till förmån för de större församlingarna i storstäderna dit fler kan tänkas söka sig med hopp om större anonymitet. Detta beskrivs vara en konsekvens av det mer öppna uttrycket för antisemitism som förekommer i Sverige idag.

Judiska centralrådet (2020) beskriver det vara svårt att fastställa det exakta antalet personer med judisk tillhörighet i Sverige då individer inte registreras utifrån etnicitet. Dock uppskattas det finnas ca 20 000 personer med judisk tillhörighet i Sverige idag varav 6000 är medlemmar i de judiska församlingarna. I dagsläget finns sex synagogor i landet där tre av dessa är belägna i Stockholm, två i Göteborg och en i Malmö. Det finns även mindre judiska föreningar i Umeå, Borås, Uppsala, Lund, Norrköping och Västerås. De församlingar som finns sammansluts genom judiska centralrådet vilket är ett registrerat trossamfund.

Judarna (Judiska centralrådet, 2020) har en brokig historia och så även i Sverige. Ett av de stora genombrotten för befolkningen med judisk tillhörighet i landet sker genom införandet av religionsfrihet år 1951. Det skall dock dröja fram till år 1999 innan den befolkningen med judisk tillhörighet i Sverige ges status som en nationell minoritet genom riksdagsbeslut. Skillnaden som följer blir att minoritetspolitiken omfattas av skydd och stöd gentemot minoritetsgruppen samt innefattar ett arbete vilket ämnar stärka samtliga nationella minoriteter. Detta skyddsarbete gällande stärkandet av dessa svenska minoritetsgrupper är en del av det svenska arbetet med att värna om de mänskliga rättigheterna.

Globala påverkande faktorer

I den vardagliga kontexten finns även en rad problemområden för individer med judisk tillhörighet som främst rör säkerhet och trygghet. Laestadius (2015) beskriver hur judiska församlingar i dagsläget tvingas lägga en stor del av sina intäkter på säkerhetsrutiner för att fortsatt kunna bedriva sin verksamhet. Författaren beskriver hur ordföranden i judiska centralrådet menar att detta är en konsekvens av regeringens misslyckande gällande ett tydligt ställningstagande mot antisemitism. Även om angreppen mot folk med judisk tillhörighet kan beskrivas gå i vågor så har en ökning av dessa handlingar skett det senaste decenniet. Förekomsten av dessa angrepp beskrivs kunna påverkas av olika faktorer där världshändelser är en påverkande faktor. Exempel på detta är hur upptrappningar i konfliktområdet Israel – Palestina har visat sig bidra till en hotfullare stämning mot folk med judisk tillhörighet även i Sverige. Detta sågs exempel på år 2008–2009 efter attackerna i Gaza. Säävälä (2017) beskriver ett annat exempel på detta då det uppstod oroligheter i Sverige efter det att USA:s president Donald Trump erkänt Jerusalem som huvudstad i Israel. Detta resulterade i en demonstration i Malmö där närmare 200 personer deltog och protesterade dels mot arabiska ledare men uttryckte även hot om våld mot individer med judisk tillhörighet. I samband med denna demonstration utsattes även synagogan i Göteborg för brandattacker där församlingens egen säkerhetsutrustning i form av övervakningskameror var avgörande för identifieringen av gärningsmännen. Händelser som dessa leder ofta till ökade säkerhetsåtgärder vid samtliga synagogor i landet och utreds av polisen som så kallade särskilda händelser vilket innebär att resurser och personal avsetts för att enbart fokusera på detta arbete (a.a.).

Befintliga åtgärder mot antisemitiska hatbrott

Brå (2019:4, s.90–96) beskriver hur det saknas en allmänt accepterad strategi i arbetet mot antisemitiska hatbrott i Sverige idag. I ett försök att stärka detta arbete har regeringen lagt fram en handlingsplan, *Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott* (Regeringen, 2016), vilken består av fem olika åtgärdsområden där syftet är att förebygga antisemitiska hatbrott. Handlingsplanen består i korthet av:

1. Mer kunskap, utbildning och forskning

Under denna punkt belyses den viktiga roll som skolan har i förebyggandet av såväl rasism som våldsbejakande extremism. För att kunna genomföra ett gynnsamt preventivt arbete avser handlingsplanen öka kunskapen inom området hos såväl skolpersonal som inom polismyndigheten där den önskade bredden av kunskap beskrivs saknas.

Det har i tidigare forskning framkommit att personer som riskerar att utsättas för antisemitiska hatbrott i stor utsträckning anser att lärare i viss utsträckning saknar önskvärd kunskap för att exempelvis kunna hantera samtal kring dessa frågor med eleverna. Vidare beskrivs i intervjuer hur många av de individer som riskerar att utsättas för brottstypen även anser att det skett en kunskapshöjning kring ämnet inom polisen under senare år men att denna är i behov av att utvecklas ytterligare.

2. Förbättrad samordning och uppföljning

Denna punkt avser ett utformande av en tydlig samordnings- och uppföljningsstruktur i dessa frågor vilket ämnar bidra till en allmän strategi för hur brottstypen skall hanteras inom olika instanser samt på samhällsnivå. I detta arbete har Forum för levande historia getts ett stort ansvar då dem står som ansvariga uppföljare för handlingsplanen.

3. Civila samhället: Ökat stöd och fördjupad dialog

Detta stöd består till stor del av utökade ekonomiska resurser till verksamheter som exempelvis Sveriges interreligiösa råd och myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor. I fokus för detta arbete står främst utbildningsåtgärder vilka ämnar bidra till ökat samråd med regeringen i dessa frågor.

Tidigare intervjuer som gjorts med individer med judisk tillhörighet i Sverige beskriver

överlag positiva erfarenheter kring den dialog som förs inom den interreligiösa diskursen.

4. *Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet*

Detta arbete utgörs delvis av kampanjer vilka ämnar bidra till förhöjd kunskap kring medier och informationskällor hos barn och unga. Detta sker i kombination med ytterligare handlingsplaner för att värna det demokratiska samtalet kring dessa frågor samt för att fungera som en inbjudan till olika aktörer som berörs av den aktuella frågan att diskutera förebyggande av brottstypen på nätet tillsammans med regeringen.

När det gäller denna punkt i handlingsplanen har intervjuer med personer som riskerar att utsättas för dessa brott tidigare visat att det finns kritik såväl mot de egna organisationerna som mot polisens förmåga att såväl identifiera som att utreda antisemitiska hatbrott på nätet.

5. *Ett mer aktivt rättsväsende*

Den sista punkten som utgör regeringens handlingsplan belyser hur arbetet mot hatbrott stärkts genom införandet av tre hatbrottsgrupper i landets storstäder samt Nationellt brottscenter i Stockholm. Vidare ingår nu även hatbrott i åklagares grund- och vidareutbildningar i kombination med införandet av minst en åklagare specialiserad på hatbrottsärenden vid varje kammare. Även polisen ges resurser för att ges möjlighet att utveckla det såväl brottsförebyggande som förtroendeskapande arbetet. Slutligen har Åklagarmyndigheten getts i uppdrag att arbeta fram en enhetlig rutin för handläggning av hatbrott vilket tidigare saknats i dessa ärenden (a.a.).

Polisen (2019) beskriver själva hur de även arbetar med att i större utsträckning försöka uppmärksamma hatbrottsmotiv när brott utreds. Men för att kunna kartlägga andelen brott med hatbrottsmotiv krävs även att brotten anmäls och kommer till polisens kännedom. Även riskbedömningar kring hatbrott görs i samband med godkännanden till demonstrationer och allmänna sammankomster. I kombination med detta har även hatbrott och förmågan att identifiera dessa getts större utrymme i polisens grundutbildning. Sedan 2015 har polisen även intensifierat arbetet mot hatbrott i det vardagliga arbetet genom bland annat nationella utbildningar för utredare inom polisen. Som synes bygger en stor del av de förebyggande satsningar som görs på utbildning och kunskaphöjningar på olika nivåer i samhället. Detta är en faktor som även bidrar till en viss svårighet

i att utvärdera i vilken utsträckning insatserna gett faktiska resultat. Det är även svårt att utesluta att det kan vara andra faktorer som påverkar förekomsten av antisemitiska hatbrott.

När det gäller stöd efter utsatthet för antisemitiska hatbrott beskriver Nordén (2020, s. 10–18) att 22% av de individer som utsatts för hatbrott uppgett att det stöd de varit i behov av inte funnits att tillgå. Det går dock inte att utesluta att denna summa delvis kan bero på att individerna inte haft vetskap om vilket stöd som funnits vilket skulle innebära att det snarare är informationsspridningen som brustit än själva biståndet av stöd. Även här belyses vikten av att polisanmälan görs då kännedom om brottet är en förutsättning för att kunna erbjuda stöd och hjälp. En kartläggning har visat att hatbrott som polisanmäls ökar sannolikheten att ges adekvat stöd och hjälp upp till sju gånger. Behovet som beskrivs finnas av stöd efter utsatthet för hatbrott beskrivs vara betydligt större än vad som ges vilket liknar det allmänna brottsofferstödet i allmänhet, oberoende av brottstyp.

Brå (2019:4, s.79–88) beskriver hur förklaringar till varför dessa brott inte anmäls har kartlagts genom intervjuer där intervjupersonerna upplevt det vara krångligt att anmäla brotten samt att det i stor utsträckning upplevs lönlöst då en anmälan sällan leder till fällande domar. De individer som trots detta väljer att anmäla brotten har beskrivit sig göra det för att synliggöra problemet. Judiska församlingar, men även privatpersoner, har beskrivit en rädsla för att inte ges beskydd i den utsträckning som krävs förrän någon riktigt allvarlig händelse inträffar. Detta har bidragit till att församlingarna själva tvingas lägga en stor del av sin budget på säkerhet vilket påverkar deras verksamhet i övrigt samt hur ökad säkerhet sker på bekostnad av öppenheten. Dock framkommer i intervjuer hur kommunikationen med polisen kring säkerheten fungerar betydligt bättre i vissa delar av landet än i andra. Överlag upplevs hur polisen under de senaste åren börjat ta dessa brott på större allvar vilket många av intervjupersonerna menar har lett till en förbättrad kommunikation mellan polis och församling. Dock beskriver Brå (2019:4, s.43–44) hur det utifrån undersökningen även beskrivs finnas en osäkerhet bland judiska församlingar kring huruvida polisen kommer att finnas på plats vid de tillfällen det kan behövas.

Teorier

Teorierna vi har valt till undersökningen kommer att utgå från våra resultat samt tolkningen. Vi kommer att använda oss av Sutherlands teori om differentiella associationer samt Cohen & Felsons rutinaktivitetsteori för att förklara varför ungdomar/unga vuxna med judisk tillhörighet utsätts för antisemitism samt hur det påverkar deras upplevelser av denna typ av brottsligt beteende. Vi kommer

därför att beskriva teorierna som används i undersökningen och sedan på vilket sätt de kommer att appliceras.

Differentiella associationer

Sutherland (Sarnecki, 2014, ss. 174-175) har i sin bok "Principles of Criminology" beskrivit genom sin teori hur brottsligt beteende skapas genom individens anknytningar. Oavsett om det är familj, vänner, bekanta, skolan eller samhället som helhet som utgör dessa anknytningar måste individen aktivt låta sig påverkas av andra individers diskurser och sociala beteenden. Det betyder inte att personen som hen låter sig påverkas av själv har ett brottsligt beteende utan ett prokriminellt beteende kan även inläras från anknytningar som inte hör till ett brottsligt beteende. Brottslingen lär sig därför inte, enligt denna teori, brottsligt beteende passivt genom påverkningar från samhället och hans associationer utan individen måste göra en aktiv insats för att prokriminellt beteende ska tillägnas. Sutherlands nio teser beskriver hur en individ genom en process leds till att tillägna sig ett prokriminellt beteende. Sarnecki har översatt dessa till svenska på följande sätt:

"1 Brottsligt beteende är inlärt

2 Inläring av brottsligt beteende sker genom interaktioner med andra personer i en kommunikationsprocess

3 Huvuddelen av inläringen av brottsligt beteende sker i grupper med nära, personliga relationer medlemmarna emellan.

4 Inläring av brottslighet inkluderar: a) tekniker att begå brott, som ibland är mycket komplicerade och ibland mycket enkla; b) specifika motiv till den aktuella brottsligheten, drivkrafter, rationaliseringar och attityder.

5 De specifika motiven lärs in utifrån en definition av lagen som fördelaktigt respektive ofördelaktigt för individen. [...]

6 Individen begår brott på grund av att definitioner som stödjer brottsligt beteende (prokriminella) får överhanden över definitioner som stödjer konformt beteende (antikriminella).

7 Individens anknytningar eller associationer till individer som har olika definitioner av lagen de pro- eller antikriminella) kan variera (vara olikartade – differentiella) med avseende på frekvens, varaktighet, prioriteringar och intensitet.

8 Den process som leder till inläring av brottsligt beteende genom individens anknytning till brottsliga och icke-brottsliga beteendemönster, involverar samma mekanismer som är involverade i andra typer av inläring

9 Eftersom brottsligt beteende är ett uttryck för generella behov och värderingar kan det inte förklaras med sådana, eftersom icke-brottsligt beteende är ett uttryck för samma sorts behov och värderingar”

(ibid)

Vi kommer att använda oss av teorin om differentiella associationer till denna undersökning därför att vi menar att det kan anknytas till antisemitismen och förklara hur förövare tillägnar sig den kunskap de behöver för att utveckla denna typ av brottsligt beteende. Detta hjälper oss att bättre förstå unga med judisk tillhörighets upplevelser där förövarna har ett inlärt antisemitiskt beteende samt vad som leder till hatbrottet. Under intervjuerna var det därför en viktig del, när vi ställde frågorna, att gå in på djupet kring hur respondenterna upplevde förövaren och personens bakgrund i de fall dem hade tillräckligt med kunskap om förövaren för att kunna göra det.

Rutinaktivitetsteori

Cohen och Felson förknippar brottslighet med vardagens rutiner (Sarnecki, 2014, ss. 245-248). Enligt Rutinaktivitetsteorin är det samhällets vardagliga rutiner som avgör brottsligt beteende. För att det ska ske en förändring i brottsligheten måste det därför nödvändigtvis också ske en samhällsmässig förändring, annars uteblir den. Det vill säga att brottslig aktivitet har samband med samhällets rutiner. Huvudfokuset i rutinaktivitetsteorin har följaktligen att göra med brottstillfället istället för de individuella brottsliga beteendena. Cohen och Felson argumenterar för tre element som omfattar det de anser som nödvändiga element för att brott begås.

- Motiverad förövare
- Lämpligt objekt
- Avsaknad av kapabla väktare

Avsaknaden av ett element räcker för att ett brott inte kan begås enligt teorin. Cohen och Felson vidareutvecklade teorin ytterligare genom att utarbeta fyra egenskaper förkortat VIVA som riktar på det lämpliga objektet.

- *Value* som är hur gärningsmannen värderar objektet
- *Inertia*, som är objektets fysiska egenskaper
- *Visibility* som handlar om hur lätt det är för gärningsmannen att urskilja objektet
- *Accessibility* som syftar på hur lätt det är att få tag i det önskade objektet

Vi använder oss av rutinaktivitetsteorin därför att vår studie ämnar öka förståelsen för hur unga med judisk tillhörighet upplever antisemitism. För att kunna göra det måste vi också kunna förstå vad som orsakar brottstillfällen istället för att enbart fokusera på förövaren, ett fokus vilket gör att denna teori lämpar sig att använda eftersom den i synnerhet fokuserar på brottshandlingen (ibid). Vi använde oss av rutinaktivitetsteorin genom våra intervjuer där vi också kom in på de tillfällen där antisemitism inträffade, vi försökte alltså få en fullkomlig bild av brottstillfället för att förstå varför respondenterna upplevde det som de gjorde och vad som gjorde att de eller andra blev utsatta för antisemitism. Det kommer därför också att präglade tolkningen av intervjuerna.

Metod

Deltagarna

Det var viktigt för oss och för undersökningen att försöka få respondenter till intervjuerna som inte uteslutande kom från samma område så vi kunde få en generell bild av judiska ungdomar/unga vuxna i så stor utsträckning som möjligt. Samtidigt behövde vi även ta hänsyn till att det skulle vara svårare att få tag i intervjupersoner i mindre städer och byar. Därför ansåg vi det nödvändigt att fokusera på de större städerna i Sverige. Detta gjorde det möjligt för oss att för det första kontakta personerna via deras organisationer i berörda områden samtidigt som spridningen av storstäderna fortfarande gjorde det möjligt för oss att få ett större helhetsintryck av den antisemitiska situationen utifrån ett svenskt perspektiv. Det måste dock understrykas att det också innebär att även fast det kommer att finnas delar som kan jämföras med upplevelser hos individer med judisk tillhörighet utanför storstäderna så måste vi anta att intervjupersonernas berättelser i förstahand är begränsat till storstadslivet samt att upplevelser hos judar utanför storstäderna kan variera från dem som analyseras i denna undersökning.

Intervjupersonerna har vi funnit genom kontakt med synagogor samt andra organisationer relaterade till judisk tillhörighet i storstäderna vilka givit oss kontakt med deras medlemmar genom att vidare förmedla oss till dem. Vi har därefter fått kontakt med de potentiella respondenter som var villiga att göra en anonym intervju. Vår målgrupp för studien har varit unga med judisk tillhörighet mellan 18–35 år. Det finns två orsaker till att vi valde denna åldersgrupp. Den första är att vi strävar efter att undersökningen fokuserar på hur personer med judisk tillhörighet upplever antisemitismen numera. Om vi inkluderar personer över 35-års åldern finns det en risk för att hur de upplever antisemitismen i för stor utsträckning präglas av judeförföljelserna under andra världskriget, antingen utifrån att ha upplevt det själva eller att vara barn till överlevande. Det ger inte någon garanti för att åldersgruppen inte kommer att prägla intervjuerna alls, men det bidrar till att minska risken för att det kommer att överdöva den aktuella antisemitiska situationen. Den andra orsaken är att vi genom att utlämna personer under 18 år kan bidra till att respondenten har större förståelse för innebörden av antisemitism genom erfarenhet.

Dessvärre hade vi endast möjlighet att få tag i fem intervjupersoner till undersökningen. Vi hade dock en känsla av att det kunde bli en utmaning att få tag i många personer till undersökningen eftersom vi undersöker en minoritetsgrupp som samtidigt deltar i andra undersökningar och intervjuer. Därtill behandlar undersökningen ett känsligt ämne som innebär att det inte är säkert att alla är lika villiga att dela med sig av sina upplevelser vilket kan vara en nackdel för intervjuerna. Dock bedömer vi att undersökningen trots detta kommer att ge en känsla för hur unga med judisk tillhörighet upplever antisemitism, särskilt utifrån hur de utgör en så liten del av den svenska befolkningen.

Förutom att kontakta synagogor och judiska organisationer använde vi oss även av ett snöbollsurval (Bryman, 2011, ss. 196-197) där respondenterna gavs möjlighet att hänvisa oss till personer de kände till som kunde bidra till undersökningen och på så sätt finna flera potentiella respondenter. För det första var det lättare för oss att få kontakt fler unga med judisk tillhörighet om respondenterna kunde hänvisa till vänner och bekanta som vi annars kanske inte skulle kunna kontakta, särskilt för en intervju med ett så känsligt ämne. För det andra hjälpte det att öka sannolikheten för att dem vi intervjuade hade relevans eftersom våra respondenter redan kände personerna de hänvisade till och kunde ha större insikt än oss i om de refererades upplevelser skulle passa in i undersökningen. Därför frågade vi respondenterna om vilka personer de kände som genom en intervju skulle kunna bidra till ytterligare kunskap för undersökningen.

Metoder

I vår undersökning av respondenternas upplevelser av antisemitism har vi använt oss av kvalitativa metoder för att göra det möjligt för oss att bättre förstå upplevelserna av hatbrottet, något som vi menar inte skulle vara möjligt att få fram på det vis vi försöker göra genom kvantitativa metoder. Vad vi också försökte göra med denna studie var att supplerat till andra liknande undersökningar vilka gjorts utifrån kvantitativa metoder. Detta gjordes möjligt genom att använda en intervjubaserad studie där respondenterna intervjuats individuellt istället för i grupper för minska risken för att en eller flera deltagare skulle känna att det fanns saker som de inte kunde prata om på grund av gruppens gemensamma tillhörighet samtidigt som känsliga upplevelser av antisemitism kan leda till att en eller flera individer känner sig mer tillbakahållande och ”glöms bort” i gruppen (Bryman, 2011, s. 464). Konsekvensen är att det även kan medföra att minnen som annars skulle dyka upp i samtal med likasinnade inte kom fram och därför att vi inte använde oss av den intervjumetoden.

I inledande fas av studien ville vi gärna intervjua respondenterna fysiskt istället för över videochat. Att videochatta har både fördelar och nackdelar, men vad vi reflekterade mest över var att det för vissa personer kan kännas mycket konstigt att prata med en främling genom en dator, vilket vi försökte undvika. Därutöver finns det en risk för att mejl med information till respondenterna inte kommer fram av någon orsak och att vi på en videochatt vanligen bara ser ansiktet och därför inte kan tyda kroppsspråk från andra delar av kroppen. (Arhne & Svensson, 2017, s. 39). Fördelen med att ha intervjuerna som videochatt är att man är mindre beroende på att respondenten behöver vara på en bestämd plats i rätt tid och därvid minskar bortfall, men vi kände inte att det uppvägs nackdelarna för intervjuer kring ett så känsligt ämne. Trots detta tvingades vi ändå genomföra intervjuerna på datorn genom programmet Zoom på grund av Corona pandemin under 2020 som medförde att fysisk kontakt skulle undgåas så mycket som möjligt. Vi avtalade därför med respondenterna att de fick en länk skickad till sin mejl med upplysningar om hur de kom in på Zoom där vi kunde kommunicera istället. Intervjuerna spelades in med både ljud och bild dels för att kunna göra det tryggare för respondenterna när de ser vem det är de pratar med samt dels för att kunna läsa kroppsspråket om det behövdes. Vi använde oss även av mobilinspelare för att säkerställa att vi hade backup om något skulle hända med data på våra inspelningsenheter.

I förberedelsen till intervjuerna hade vi planerat dem så de presenterades för våra respondenter som semistrukturerade intervjuer (Arhne & Svensson, 2017, ss. 37-38). Orsaken till att vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer var på grund av vi hade frågor som redan var planerade kring de ungas upplevelser kring antisemitism och som vi önskade att få svar på från våra respondenter. Därför var det nödvändigt att vi fick någon form av struktur genom intervjun. Samtidigt

var undersökningens frågeställningar uppbyggda så att vi behövde ge intervjupersonerna utrymme för att kunna prata fritt om ämnen under intervjuerna istället för att slaviskt gå igenom dem. På det viset kommer detta även kompensera för att vi inte kommer att använda oss av grupper under intervjuerna.

Bearbetning och analys

Efter att intervjuerna gjorts fick vi insamlat den data vi behövde och delade den sinsemellan för att få materialet transkriberat. Vi ville om möjligt få med alla känslor som kom fram under intervjuerna för att använda det till senare analys och utelämnade inte indikatorer såsom suck och långa pauser i transkriberingen. Efter vi hade genomfört transkriberingen och fått fram materialet till analysen gjorde vi en kvalitativ innehållsanalys. Vi gjorde en innehållsanalys där vi kodade intervjuerna enligt en konceptdriven kategorisering och skapade huvudkategorier och kategorier för uttalanden genom intervjun. På det viset kunde vi få en bättre överblick över vad som sades under intervjuerna och kunde hitta gemensamma teman. Sistnämnda var i synnerhet något som var viktigt för vår undersökning för att komma fram till vad upplevelserna hade gemensamt.

Validitet och reliabilitet

Eftersom undersökningen kommer att bli riktad på kvalitativa metoder så kommer det inte gagna forskningen att försöka ”mäta” validiteten och reliabiliteten som det annars skulle föreslås i kvantitativa metoder. Det betyder inte att det inte skulle vara möjligt att validera undersökningen eller komma fram till om den är reliabel utan vi anser det mer gynnsamt att lägga mindre vikt på mätningen och titta på begreppen från ett kvalitativt perspektiv (Bryman, 2011, s. 352). Vi kommer därför under diskussionen kring validitet och reliabilitet att fokusera på termerna *Intern reliabilitet*, *Extern reliabilitet*, *Intern validitet* samt *Extern validitet* som beskrivit av LeCompte & Goetz.

Validitet

Eftersom vi använder oss av kvalitativa metoder till undersökningen (ibid) kommer den interna validiteten att vara den del där undersökningen har sin styrka. Vi vill att det ska kunna finnas en god överensstämmelse mellan observationer och teori för att öka validiteten och detta är möjligt på grund av den kvalitativa metodens uppbyggnad. Genom hela intervjuförloppet är vi närvarande för att kunna ställa intervjufrågorna och leda intervjuerna på rätt spår så de inte avviker från ämnet. Därtill har vi

varit närvarande för att kunna spela in intervjuerna. På det viset har vi kunnat säkerställa att den interna validiteten var tillräcklig hög för att tillfredsställande.

För den externa validiteten (ibid) kommer studien dock att bli problematisk. Vi har inte möjlighet för att applicera studien i andra sammanhang på grund av hur den kvalitativa metoden är uppbyggd, exempelvis i andra miljöer eller andra situationer. Om studien skulle göras under andra omständigheter finns risken att resultaten också blir märkbart annorlunda och minska validiteten.

Reliabilitet

Om vi börjar med den externa reliabiliteten så kan vi titta på huruvida det är möjligt att kunna göra en liknande undersökning och vad det ska till för att kunna replikera undersökningen. Med hänsyn till medel som används skulle detta vara möjligt. Eftersom vi specifikt har försökt att hålla oss till storstäder så måste en liknande undersökning också göras i storstäder. Detta beror på att mentaliteten och omständigheterna för intervjupersoner kan vara annorlunda hos personer i byar och i mindre städer. I mindre områden kan det exempelvis vara att folk känner varandra tillräckligt bra så risken för att det händer antisemitism kunde vara mindre på grund av rädsla för att bli upptäckt. Därför är det bättre att intervjuerna görs under samma omständigheter, mer konkret inom storstäder. Åldersgränsen är också något som måste tas hänsyn till. Som nämnt tidigare så kan en bredare gräns riskera att ge olikartade resultat beroende på respondenternas erfarenheter eller avsaknaden av det. För att kunna testa reliabiliteten måste intervjupersonerna därför vara inom samma åldersgrupp för inte att påverka studien negativt. Om det kommer att göras en liknande undersökning kan det förväntas att det måste göras i en period där antisemitism är ett aktuellt ämne, men som situationen är just nu, och som den antagligen kommer att vara i den närmaste framtiden, skulle det vara möjligt att replikera studien.

För att stärka den interna reliabiliteten (ibid) såg vi till att de transkriberingar vi gjorde granskades av båda för att säkerställa att det inte fanns något vi hade missat under analysen. Vid analysen och tolkningen av datainsamlingen delade vi våra analyser och tolkningar med varandra och såg till att vi var eniga om hur delarna skulle analyseras och tolkas samt kring hur tolkningen skulle göras.

Etiska ställningstaganden

Eftersom judeförföljelsen och antisemitismen i stort har varit ett känsligt ämne sedan andra världskriget var det viktigt för oss att de vi kontaktade, båda de som blev respondenter och de som

inte blev det, kände att de behandlades med hänsynstaganden och med respekt. Våra etiska överväganden har därför varit präglade av detta tankesätt och riktade på att följa specifika etiska principer som gäller inom svensk forskning. Vi vill utgå från det som av Bryman (2011, ss. 131-132) är kategoriserat som följande:

- Informationskravet
- Samtyckekravet
- Konfidentialitetskravet
- Nyttjandekravet

Informationskravet

Vi såg till att personerna fick möjlighet för att känna till undersökningens syfte och vad det innebar (ibid). Därtill skulle de veta hur processen genom intervjun och om de av någon orsak skulle känna sig otrygga så fanns möjlighet att pausa intervjun eller hoppa av intervjun om de kände att det inte var möjligt att fortsätta av någon orsak. Deltagandet var frivilligt så de skulle inte känna sig tvungna att fortsätta bara för att vi kunde genomföra intervjun.

Samtyckekravet

Som nämnt under informationskravet så är respondenterna frivilliga personer, vilket innebär att de hade möjlighet för att säga ifrån om de behövde det (ibid). Vi behövde inte vara försiktiga med hänsyn till personernas ålder eftersom vi såg till att alla respondenter var myndiga och vi var noga med att inte intervjua folk som av olika orsaker inte kunde ansvara för sina egna handlingar eller uttalanden.

Konfidentialitetskravet

Konfidentialitet har varit en av de största prioriteringarna genom undersökningen (ibid). Vi såg till att kontakten med våra respondenter skedde med diskretion. Detta innebar att vi inte kontaktade dem direkt utan fick kontakt med dem via organisationer och synagogor som de var medlemmar i. Våra respondenter blev anonymiserade under intervjun för att inte avslöja namn och ålder utöver vår satta åldersgräns. Efter vi hade transkriberat intervjuerna tog vi bort delar av texterna som inte hade tolkningsmässig betydelse men som kunde öka risken för att en respondent kunde identifieras såsom särskild slang. Efter att transkriberingen genomförts fick deltagarna erbjudandet att gå genom

materialet för att se till att de inte blivit missförstådda eller att något råkat komma in i texten som inte bör göras offentligt. När uppsatsen var färdig fick de den skickad om de önskade det och vi raderade all personlig och identifierbar information.

Nyttjandekravet

Vi såg till att all känslig och privat information inte fanns tillgänglig för andra personer. Dessutom har insamlad data inte delats eller givits till andra personer eller organisationer som inte har direkt relation till denna undersökning (ibid).

Resultat och analys

Resultatet kommer att presenteras kategoriserade utifrån studiens frågeställningar vilka är:

- Hur upplever det judiska samhället utvecklingen av antisemitiska hatbrott i Sverige:
Här presenteras respondenternas erfarenheter av antisemitism samt hur de upplever att utvecklingen av fenomenet sett ut de senaste åren utifrån kategorierna; respondenternas erfarenheter, gärningspersoner, den egna reaktionen och upplevd utveckling.
- Hur upplevs det arbete som idag bedrivs för att motverka antisemitiska hatbrott:
Här presenteras generella positiva och negativa uppfattningar kring det arbete som idag bedrivs utifrån kategorierna /primär/sekundär/tertiär brottsprevention.
- Vilka åtgärder upplever respondenten skulle kunna minska de antisemitiska hatbrotten:
Här presenteras respondenternas uppfattningar kring vilka åtgärder som skulle vara gynnsamma för arbetet mot antisemitism utifrån kategorierna primär/sekundär/tertiär brottsprevention.

I samtliga delar av resultatet bifogas citat från de intervjuer som gjorts för att exemplifiera den slutsats som redovisas. De preventionstyper vilka delar av resultatet indelats i avser:

- *Primär brottsprevention* (Lab, 2016, s.31–32) vilket avser de förebyggande insatser vilka riktas gentemot befolkningen i stort för att minska andelen antisemitiska hatbrott.
- *Sekundär brottsprevention* (Lab, 2016, s.32) vilket avser de förebyggande insatser vilka riktas gentemot specifika individer eller grupperingar för att minska andelen antisemitiska hatbrott.
- *Tertiär brottsprevention* (Lab, 2016, s.32–33) vilket avser de insatser som riktas gentemot individer och grupperingar vilka tidigare begått antisemitiska hatbrott.

Hur upplever det judiska samhället utvecklingen av antisemitiska hatbrott i Sverige

Respondenternas erfarenheter

Hos de fem respondenter som intervjuats till studien har samtliga erfarenheter av att på något sätt utsättas för antisemitism. Även om erfarenheterna varierar i såväl frekvens som allvarlighetsgrad framträder diskriminerande skämt/hot/trakasserier som den vanligaste yttringen för antisemitism. Vanligast är att utsättas i skolåldern vilket samtliga respondenter ger uttryck för. En av respondenterna beskriver sina erfarenheter av utsatthet för antisemitism i skolåldern på följande sätt:

“dom ritade ju hakkors på mitt skåp till exempel. Eh... och ja... det blev ju värre. Det blev ju ren och skär mobbing helt enkelt... Ja dom kastade sten på mig och kallade mig för judehora och sånt.”

Även om det utifrån intervjuerna beskrivs vanligast förekommande att utsättas för antisemitism i skolåldern finns även erfarenheter av att utsättas i vuxen ålder. Detta är någonting som beskrivs i tre av intervjuerna och i och med detta finns representerat i mer än hälften av de intervjuer som gjorts. Det har inte varit möjligt att kategorisera utsatthet för antisemitism i vuxen ålder utifrån annat än att det skett just i vuxen ålder då de beskrivna händelserna skiljer sig åt både när det gäller plats och gärningsperson. Det finns i intervjuerna representation av att utsättas på såväl sin arbetsplats som i hemmet och vid utförandet av ideellt arbete. Gärningspersonerna som beskrivs representeras av bägge könen och innehar ett brett åldersspann. Handlingarna utförs även av, för offret, såväl tidigare bekanta som helt okända individer.

Gemensamt för såväl den utsatthet för antisemitism som skett i skolåldern som i vuxen ålder är att ingen av de deltagande respondenterna valt att anmäla händelserna. Detta bottnar i olika anledningar som exempelvis rädsla för att anmäla, känslan av att det inte skulle tjäna någonting till eller för att det är svårt att bevisa vad som skett eller sagts. Ett exempel på detta beskrivs utav en respondent som utsatts av diskriminering av sin chef som följer:

”men sen när vi satt i lönesamtal en gång så sa han typ att ”Du ska inte tro att jag tänker ge dig några särskilda förmåner bara för att du är jude”... ”

Samma respondent om varför hen valt att inte anmäla händelsen:

”som till exempel det min chef sa då. Eh... ja det var ju bara han och jag där så det blir ju typ bara ord mot ord egentligen. ”

Då ingen av respondenterna valt att anmäla de brott dem utsatts för är samtliga brott som beskrivs en del av det mörkertal som inom denna brottstyp är relativt stort.

Ingen av de fem respondenterna beskriver att de varit utsatta för fysiskt våld som uttryck för antisemitiska hatbrott. Detta trots att uppfattningen om att det förekommer yttras vid ett par av intervjuerna. Dock beskriver tre av de fem respondenterna hur någon i deras närhet utsatts för fysiskt våld. En av respondenterna beskriver hur en person från samma församling utsatts:

” ... Ja det var ju en som jag känner genom församlingen. Eh... han är ingen jag umgås med så men jag vet ju att han var jäkligt utsatt ett tag... Eller ja det var några snubbar som hade riktat in sig på honom så.”...” Jo men han fick ju... Eh, fick ju nå hotbrev hemskickade och någon som ringde upp honom vid flera tillfällen... Sen... ja han blev ju även misshandlad vid något tillfälle så...”

Det går inte att utesluta att det är slumpen som bidragit till att ingen av de respondenter som deltagit i studien utsatts för fysiskt våld liksom det heller inte går att utesluta att det finns möjlighet att någon/några av respondenterna utsatts för fysiskt våld men valt att lämna det osagt vid intervjutillfället. Det sistnämnda antagandet baseras på hur det skulle kunna upplevas lättare att berätta om andras upplevelser kring tunga och känsliga erfarenheter än de egna. Även om denna övervägning gjorts rent hypotetiskt baseras vår analys enbart på det material vi samlat in vilket inte beskriver någon förekomst av utsatthet för fysiskt våld hos våra respondenter.

I relation till detta förekommer även tankar hos flera av respondenterna kring hur risken för att utsättas för antisemitiska hatbrott ökar om man är offentlig med sin judiskhet. De personer som av respondenterna beskrivs ha blivit utsatta för exempelvis fysiskt våld beskrivs även ha varit mer öppna med sin judiskhet än respondenterna själva är. Detta ställs i relation till hur de respondenter vilka beskriver sig vara öppna med sin judiskhet inte heller utsatts för fysiskt våld och drar heller inte parallellen till att risken för detta skulle öka i samband med att vara öppen med sin judiskhet. Nedan

följer ett utdrag från en av intervjuerna vilken visar på tron på att risken för att utsättas ökar om man är öppen med sin judiskhet:

*” R: Men alltså jag är ju heller inte så himla offentlig med min judiska identitet så...
Eller ja... jag går ju liksom inte ut med kippa på mig eller så... visst kan man ju se mig
vid synagogan men... Ja, jag skyltar ju inte med att jag är jude på det sättet så.
I: Tror du att du skulle riskera att utsättas i större utsträckning om du gjorde det?
R: Ja men det tror jag nog... Eh... ja det tror jag absolut.”*

Vidare beskriver en annan av respondenterna hur hen är väldigt öppen med sin judiskhet. Trots att respondenten har utsatts för antisemitism är detta varken av grövre eller mer frekvent förekomst. Respondenten beskriver:

*“Eh... asså jag har ju valt att vara väldigt offentlig med min religionstillhörighet och...
ja asså det har väl blivit så också utifrån hur man har sett vilket behov som faktiskt
finns” ... “och vad jag kanske tycker är det viktigaste är väl egentligen att belysa alla
dom likheter som finns och liksom”*

Det förekommer även erfarenheter av att den egna församlingen utsatts för skadegörelse och hot. Detta beskrivs i en av intervjuerna och upplevs av respondenten på ett annat sätt än vid de tillfällen hen utsatts som privatperson. Respondenten beskriver:

*”I: Upplever du att det är någon skillnad mellan att utsättas som privatperson jämfört
med när församlingen utsätts?
R: Eh... det var en bra fråga (**skrattar**) Eh... ja men det skulle jag nog faktiskt säga...
Jag vet inte men... asså det är ju så naturligt för mig att vara judinna... Det är ju, jag
har ju alltid varit det så. Eh... i skolan då så... ja jag reflekterade nog inte direkt på att
det skulle kunna vara antisemitism liksom... Eh, jag kände mig nog bara mest utsatt
som person... Men asså nu är man ju lite äldre och... ja, som typ när församlingen
utsätts så kan jag ju känna att det blir ett påhopp på mig som judinna... eller ja på alla
inom församlingen såklart men alltså hur jag själv upplever det personligen så...”*

Gärningspersoner

Som nämnt representeras gärningspersoner för brottstypen bland bägge könen samt av ett brett åldersspann. I intervjuerna har gärningspersoner beskrivits vara allt från skolkamrater och kollegor till, för den som utsätts, helt okända gärningspersoner.

Det finns även exempel på hur antisemitiska uttryck även kan förekomma inom den egna bekantskapskretsen. Detta ges uttryck för utav två av de fem respondenterna. En av respondenterna beskriver sina erfarenheter av detta som följer:

”man skämtar om... man använder judar som skällsord... eh... man skämtar om... liksom konspirationsteorier om judar liksom, att judar på något sätt kontrollerar grejer... eh... och de skämten kan komma ganska nära ifrån, det kan vara allting liksom VÄNNER”

Även om organiserade grupperingar likt exempelvis NMR, Nordiska Motståndsrörelsen, nämns i intervjuerna utifrån hur de ges stor uppmärksamhet i media och nästintill tagit allt utrymme i den, enligt respondenterna, undermåliga debatt som idag finns kring antisemitism på samhällsnivå uppger inte någon av respondenterna att de eller någon de känner utsatts för antisemitism av dessa grupperingar. Däremot beskriver respondenterna under ett par intervjuer hur individer med rötter i mellanöstern utifrån rådande konflikter i detta område för med sig en hatisk attityd gentemot personer med judisk tillhörighet. En av respondenterna beskriver:

“Eh... sen så har nog i Sverige, så har, eh, hatet kommit ifrån ett nytt håll i och med att invandringen från mellanösten har ökats för det är inte den typen av hat som har funnits här INNAN. Nu vet jag inte ---, men det har kommit från ett nytt HÅLL som är personer som tar med sig konflikter från mellanösten för att man lär sig hata juder i mellanösten.”

Respondenternas upplevelser kring utvecklingen av antisemitismen i Sverige redovisas i sin helhet under avsnittet *upplevd utveckling*.

Den egna reaktionen

I Intervjuerna framkommer även en syn på hur de som utsätts i viss mån själva är med och bidrar till antisemitiska attityder utifrån en alltför tillåtande inställning. Detta framkommer även i relation till att även de som själva utsätts för antisemitism upplever det kan vara svårt att veta var gränsen går. En av respondenterna beskriver:

“ja till exempel som jag berättade om kommentarer man kan få när jag är ute på skolor och så... asså jag skulle inte kalla det för antisemitism om du frågar mig så liksom. Eh... men sen tänkte jag lite inför den här intervjun och så (kort paus) och egentligen är det ju faktiskt det... Det är det ju... Men ja... jag vet inte, på något sätt tror jag att man är lite härdad också...”

Citatet ovan är ett exempel på hur gränsdragningen kan upplevas som svår men även på att dem som utsätts inte uppmärksammar antisemitiska uttryck utifrån hur dem blivit härdade. Antisemitiska uttryck kan i och med detta i viss mån beskrivas ha normaliserats, inte bara samhälleligt utan även hos de personer som utsätts eller riskerar utsättas.

En annan del i bidragandet till tillåtandet av antisemitiska attityder beskrivs av respondenterna vara den låga anmälningsbenägenheten. I samtliga intervjuer framkommer hur ingen av respondenterna eller deras bekanta som utsatts valt att anmäla sin utsatthet för antisemitism. En av respondenterna beskriver:

”Alltså jag är ju verkligen så att jag kan bli irriterad när andra inte anmäler den här typen av brott men... ja så har jag ju själv varit med och bidragit till att mörkertalet är stort när det kommer till sånna här brott, eller ja... antisemitism då. Jag tror inte att det hade hjälpt mig personligen att anmäla men... ja, det hade åtminstone synliggjort att det händer då.”

Respondenten beskriver hur hen inte upplever att en polisanmälan hade hjälpt på ett personligt plan vilket är en åsikt som finns representerad i tre av de fem intervjuerna. Dock finns även upplevelser hos respondenterna att även dem själva måste ta ansvar och polisanmäla dessa händelser för att uppmärksamma hur vanligt förekommande antisemitism egentligen är.

Upplevd utveckling

Respondenterna förmedlar en gemensam bild av att antisemitismen till viss del har ökat men kanske främst blivit mer accepterad och öppen. Även bilden av hur antisemitismen kommer från andra håll än tidigare målas upp. Då vi valt att begränsa åldern på våra respondenter till spannet 18–35 år så representerar den upplevda utvecklingen främst det senaste decenniet.

Den ökade närvaron av antisemitism beskrivs av en respondent som följer:

” Alltså, jag kan bara säga hur det känns för mig och det känns som att det har blivit mycket mer närvarande. Det var inte alls närvarande för mig när jag var ung. Så det var inte, alltså, jag tänkte aldrig på det när jag var ung.”

Även om samtliga respondenter upplever en förändring av antisemitismen så upplevs inte utvecklingen på samma sätt av samtliga. En av respondenterna upplever att antisemitism blivit en mer naturlig del av den politiska debatten och synliggörs på ett bättre sätt än tidigare och uttrycker följande:

”Eh, medan nu, bara de senaste åren så har det liksom blivit mer en debatt. Eh... så på en politisk nivå och eh, det har liksom gått, också på något sätt skapad den här effekt att fler och fler vågar tala ut om det.”

Detta medan tre av respondenterna upplever att antisemitism till stor del saknas i den politiska debatten och kanske framförallt saknas tydliga ställningstaganden och konkreta åtgärder mot problemet. En av respondenterna menar även att det fokus som idag finns kring vilka som utgör hotet när det kommer till antisemitiska uttryck riktas åt fel håll. Detta då hen menar att utvecklingen i viss mån består av en ökad invandring där personer från mellanöstern, som numera bor i Sverige, fört med sig antisemitiska attityder. Respondenten menar att dessa attityder grundar sig i konflikter kring mellanösternområdet och föder ett judehat. Dock menar respondenten att detta förekommer även hos individer vilka egentligen inte har intresse av Israel-Palestinakonflikten och beskriver detta som följer:

”resterande länder i mellanöstern är inte särskild intresserad i Israel i huvud taget, så... så det handlar inte bara om Israel och Palestina utan man kan fortfarande bli

utsatt för lika mycket hat från någon som kommer från Syrien och som kommer från Egypten och som kommer från Libanon liksom”

I två av intervjuerna framkommer hur personer med judisk tillhörighet inte upplevs som någon prioriterad grupp. Detta beskrivs vara en upplevd anledning till att tydliga politiska ställningstaganden saknas och politiska poäng kan inhämtas i tillräckligt stor utsträckning för att lyfta frågan ytterligare. En av respondenterna beskriver:

”Jag kan tycka att ingen äger det problemet på nåt sätt... Men ja, vi kanske är för få för att utgöra en prioriterad grupp så... Vi bidrar inte med allt för många procent vid valen så”.

Hur upplevs det arbete som idag bedrivs för att motverka antisemitiska hatbrott

Generella positiva upplevelser

I fyra av de fem intervjuerna ges uttryck för att det överlag finns en positiv bild av det arbete som idag bedrivs för att motverka antisemitiska hatbrott. Även om hälften av respondenterna uttrycker att de är osäkra på vad det faktiska arbetet består av speglas åsikter om att lägesbilden troligtvis varit värre om det befintliga arbetet inte bedrevs. Hos två av respondenterna uttrycks även att dem inte tror att man blundar för problemet men att fler åtgärder skulle behövas. En av respondenterna beskriver:

”Men ja, jag tycker inte att man blundar för det. Det tycker jag absolut inte. eh... men sen så kan det alltid göras mer tror jag.”

Samtliga respondenter uttrycker även vikten av att arbete kring antisemitism sker aktivt och finns närvarande redan i skolan. Det finns även en syn på att detta redan görs i viss utsträckning vilket upplevs som positivt. Dock beskriver även samtliga respondenter att detta är ett arbete i behov av utveckling. En av respondenterna beskriver:

”Det här är ju nånting som man förmodligen skulle ha sett för länge sen och ha börjat med redan då... eh... för det här- det här är ju ingenting som man har en lektion

om.”...” Det är ju inte riktigt så enkelt, det är ju en process som man behöver jobba med i flera år”

Det uttrycks även av tre respondenter att dessa upplever att antisemitism uppmärksammast i större utsträckning inom polisen under de senaste åren vilket beskrivs som positivt. Detta beskrivs exempelvis utifrån hur riskbedömningar gällande antisemitiska hatbrott närvarar på agendan vid exempelvis demonstrationer och andra offentliga sammankomster i större utsträckning.

”det kanske uppmärksammas mer om man tänker kring hur arbetet bedrivs kring... ja men till exempel demonstrationer eller offentliga sammankomster och så... Då kan jag ändå tycka att den antisemitiska aspekten ges utrymme mer nu”

Det beskrivs även av två respondenter hur upplevelsen finns av att ett aktivt arbete bedrivs mot organiserade grupperingar som exempelvis NMR, detta samtidigt som de främsta uttrycken för antisemitism inte beskrivs komma från dessa grupperingar.

Generella negativa upplevelser

Trots att skolan av samtliga respondenter lyfts ur en positiv aspekt så lyfts arbetet som bedrivs mot antisemitism i skolan utifrån en negativ aspekt. Detta utifrån hur samtliga respondenter menar att arbetet inte är tillräckligt varken utifrån frekvens eller utifrån kvalitet. Dock beskrivs den största bristen inte vara själva undervisningen kring antisemitismen och dess historia, även om önskad frekvens upplevs saknas, utan det är snarare hur uttryck för antisemitism hanteras på skolan. Två av de fem respondenterna upplever att lärare saknar såväl kompetens som mod för att hantera denna typ av problem och/eller konflikter. En av respondenterna beskriver:

”så tror jag inte att det är särskilt många lärare som vågar att ta upp Israel-Palestinadiskussionen eller som... som vågar ta upp nånting om judar eller antisemitism eller förintelsen eller så för de är rädda att elever ska gå på 'nej, förintelsen är fake', alltså det är så här kommentarer och att lärarna är för fega för att bemöta det.”

En annan generellt negativ aspekt är upplevelsen av att anmäla. Som nämnt har ingen av de fem respondenterna eller någon dem känner valt att anmäla trots utsatthet. Valet att inte anmäla beskrivs bero på rädsla, känsla av lönlöshet eller att det upplevs lättare att själv lösa problemet.

Primär brottsprevention

Fyra av de fem respondenterna beskriver de upplever den politiska debatten sakna tyngd i antisemitiska frågor. Två av respondenterna beskriver en upplevelse av att andra brott prioriteras före antisemitiska hatbrott medan en respondent ger uttryck för svårigheter att skilja konkreta handlingar från politiska poäng. En av respondenterna beskriver dock hur hen har positiva erfarenheter av samarbete med polisen när det gäller församlingen och dess utsatthet. Tre av respondenterna beskriver även hur denna typ av arbete kan vara svårt att konkretisera vilket även innebär att det är svårt att utvärdera. En av respondenterna beskriver:

” Man man stopper inte bara antisemitism genom typ att ta... eh... brott som har skett på allvar heller, det är ett långsiktigt arbete att jobba med attityder och jobba liksom i skolor och jobba med... eh... s-sånt arbete och det kan vara svårt att ta på likso... tänker jag...”

Sekundär brottsprevention

När det gäller sekundär brottsprevention beskrivs upplevelsen av det arbete som bedrivs endast utifrån upplevelsen av att kunskap finns kring det antisemitiska hat som förekommer från extrema håll som exempelvis organiserade grupperingar vilka offentligt ger uttryck för antisemitiska attityder. Dock upplever fyra av respondenterna att liknande kunskap inte finns kring den ”vardagliga” antisemitismen vilken är mer frekvent förekommande. En av respondenterna beskriver:

” jag tror att sån... hatet från det här extrema hållet känner Sverige till du vet, man har --- liksom. Där kanske man är bättre på att hantera”

Tertiär brottsprevention

Den sammanfattade uppfattningen vilken uttrycks av samtliga respondenter är att det inte tjänar någonting till att anmäla utsatthet. Detta utifrån bristande konsekvenser vid anmälan. En låg anmälningsbenägenhet ökar följaktligen även mörkertalet vilket innebär att det blir svårt att skapa en helhetsbild av hur vanligt förekommande brottstypen är samt vilken allvarlighetsgrad dessa brottsliga handlingar innehar. En av respondenterna lyfter även problemet med att inte kunna anmäla anonymt. Respondenten menar att rädsla för att anmäla kan få offer att avstå och beskriver:

”Så det- det tror jag är ett av de största problemen att... att man faktiskt måste liksom sätta sitt liv på spel, i vissa fall, eller liksom sin säkerhet för att det är så i Sverige liksom, att man inte kan anmäla sig anonymt. eh... för det har jag hört många som inte vågar att göra”

Vilka åtgärder upplever respondenten skulle kunna minska de antisemitiska hatbrotten

Primär brottsprevention

Samtliga respondenter menar att den viktigaste primära åtgärden är att våga prata om antisemitism samt visa tydligare politiska ställningstaganden. Detta beskrivs i kombination med hur antisemitism bör närvara på den politiska agendan i större utsträckning än idag. Detta såväl gällande politiska debatter som i exempelvis föreningslivet och mötet med ungdomar. Det upplevs även vara av vikt att inte visa rädsla för ämnet. En av respondenterna beskriver:

*”ja att det inte fanns en så stor rädsla för att prata om det överhuvudtaget... visa att... Ja men att vi inte är rädda vi är förbannade (**skrattar**) Nej men jag tror det är viktigt att visa att man menar allvar liksom... Jag tyckte det... Ja jag tror att det är mycket det som saknas”*

Andra åtgärder som tre av de fem respondenterna lyfter vara av stor vikt är att ge lärare den kunskap som krävs för att kunna hantera antisemitiska konflikter i skolan. Detta utifrån hur det var någonting som under kategorin generella negativa upplevelser upplevdes vara någonting som idag saknas.

Två av respondenterna upplever även att polisens arbete är i behov av förändring. Dels utifrån vilka individer man riktar arbetet mot men även utifrån fler poliser med hatbrottskompetens. Även centreringsen av arbetet kring storstäderna upplevs vara i behov av förändring och istället sprida resurserna jämnare över hela landet. En av respondenterna beskriver:

”Ja jag tror kanske att det skulle behövas poliser som var mer inriktade på hatbrott överhuvudtaget... Det finns ju såklart poliser som arbetar mycket med det här och är väldigt kunniga men, ja det är väl vad jag förstår ganska centrerat till dom större städerna? Jag tror att det skulle vara bra att ha det mer utspritt i hela landet. Eh... för på så sätt tror jag också att den kompetensen lättare når ut till andra poliser eller vad man ska säga...”

Sekundär brottsprevention

Samtliga respondenter beskriver ett av de viktigaste fortsatta arbetena när det gäller att motverka antisemitiska hatbrott är det kunskapshöjande arbetet. Två av respondenterna lyfter även kunskapshöjande arbete speciellt riktat mot personer invandrade från mellanöstern utifrån de antisemitiska attityder dessa individer ofta bär med sig utifrån respondenterna. En av respondenterna beskriver:

” personer från mellanösten baseras JÄTTEmycket på okunskap också, (snabbt tal) det finns ju många som kommer till Sverige utan aning om vad förintelsen är för nånting till exempel (/snabbt tal) utan man har en bild av judar som man är i Israel, man är superior på något sätt och att man liksom har...”

Även säkerhetsarbetet vid församlingar samt hur detta i stor utsträckning idag bekostas av församlingarna själva lyfts som ett problem som kräver åtgärder av två respondenter. Detta beskrivs som ett problem utifrån hur det egentligen består i att medborgare vilka löper stor risk att utsättas för brott själva tvingas bekosta brottsförebyggande åtgärder vilket kan upplevas som ojämnt. En av respondenterna beskriver:

”och liksom en sak som JAG tycker är jätte problematiskt är ju att judiska församlingari Sverige till exempel ska bekosta sin säkerhetsverksamhet --- på egen hand och att det

ska ta så stor del av, eh... budgetten eh, från församlingarna. Och liksom, eh, där- där tycker jag att det är fruktansvärd fel och problematiskt att eh man själv ska bekosta för --- man själv utsatts för liksom”

Tertiär brottsprevention

Den sammanfattade upplevelsen, vilken uttrycks av samtliga respondenter, när det gäller vilka tertiära brottspreventiva åtgärder som är viktigast lyfts arbetet med att öka anmälningbenägenheten.

Som tidigare nämnt beskriver samtliga respondenter hur anmälningbenägenheten är låg både hos de själva och bekante till respondenterna som utsatts för antisemitism. Även om anmälningar upplevs lönlöst för brottstypen lyfts i en av intervjuerna hur en anmälan åtminstone belyst att problemet finns. Även avsaknad av rättsliga påföljder beskrivs kunna vara en anledning till den låga anmälningbenägenheten och en av respondenterna beskriver:

(Kring polisanmälan) ”och sen straffen också... Hur ofta hör du om någon som döms för den här typen av brott? Det är ju inte jätteofta direkt... det är det ju inte jämfört med, ja men med andra brottstyper. Så, ja... om man kunde visa i större utsträckning att det ger resultat att anmäla så tror jag att många fler skulle göra det också... det tror jag.”

Det finns en gemensam syn hos respondenterna kring att om anmälningar gav tydligare resultat skulle anmälningbenägenheten öka och problemet kring antisemitiska hatbrott skulle kunna kartläggas på ett mer rättvist sätt.

Diskussion

De slutsatser vi kan dra utifrån det insamlade materialet är att det vanligaste antisemitiska brottet enligt våra respondenters upplevelser är diskriminerande skämt/hot/trakasserier. När det gäller fysiskt våld finns detta inte representerat bland någon av respondenterna, dock hos anhöriga.

Det kan även sammanfattas som vanligast enligt våra respondenters upplevelser att utsättas i skolåldern även om utsatthet i vuxen ålder också förekommer. De gärningspersoner som kan identifieras av våra respondenter har få gemensamma nämnare utöver att de brottsliga handlingarna finns hos bägge könen, breda åldersspann samt olika typer av relationer till offret.

Det finns en upplevelse hos respondenterna av att antisemitismen ökat i Sverige de senaste åren även om uttryck ges för att det kanske främst tagit nya skepnader där inte nödvändigtvis organiserade grupperingar vilka offentligt uttrycker antisemitiska attityder utgör det största hotet.

Det finns bland respondenterna såväl positiva som negativa upplevelser av det arbete som idag bedrivs för att motverka antisemitiska hatbrott. Dock ges en gemensam spegling av hur antisemitismen är i behov av att ges större utrymme inom såväl skolvärlden som inom polisen. I skolan beskrivs det av respondenterna ett behov av att arbeta med antisemitiska attityder samt att ge lärarna kunskap kring hur dessa bemöts på bästa sätt vara av stor vikt. Polisens arbete upplevs av respondenterna vara i behov av att spridas jämnare över landet i kombination med utökande av de målgrupper vilka insatserna riktas mot. Arbetet med att öka anmälningsbenägenheten upplevs av respondenterna vara av yttersta vikt för att ge en mer relevant bild av hur utspridd antisemitismen egentligen är. Förhoppningen gällande ett sådant arbete är, enligt respondenterna, att det skulle generera mer relevanta och utifrån frekvensen anpassade insatser.

Studien inriktade sig på de två teorierna differentiella associationer och rutinaktivitetsteorin för att kunna tolka upplevelserna som de unga med judisk tillhörighet hade kring antisemitiskt hatbrott, vilka i synnerhet dyker upp vid två tillfällen. Det första var hur respondenterna upplevde mellanöstliga personer som en målgrupp de har särskild erfarenhet av gällande antisemitism, och genom intervjuerna berättade de hur de upplever att dessa personer har tillägnat sig antisemitiska attityder från sina hemländer, bland annat på grund av konflikten mellan Israel och Palestina. Förövarna har enligt respondenternas upplevelser genomgått en uppväxt där de lär sig judehat från skolan, närstående och samhället. Respondenterna har upplevt hur antisemitism inte lyfts i önskad mån där det enligt dem är viktigast, alltså i skolan och i allmänhetens- och politiska diskurser. Det vill säga att förövarna förmodligen inte har varit starkt präglade av det svenska samhället för att utveckla tendenser att begå antisemitiskt hatbrott enligt respondenternas beskrivningar av sina upplevelser. Trots detta har de, utifrån respondenternas beskrivningar av sina upplevelser, valt att ta med diskurser de tidigare har tillägnat sig kring personer med judisk tillhörighet till Sverige trots att det strider mot den svenska kulturen i allmänhet, vilket går i spänn med teorin om differentiella associationer där brottslighet tillägnas utifrån samhällets och associationernas diskurser och sociala beteende där individen tar ställning till om hen vill ta emot eller avvisa det. Även rutinaktivitetsteorin kan ses i skolans attityd till antisemitism och i bristen på polisanmälan. Enligt teorin är det i vardagens rutiner vi ser förändringarna i brottsligt beteende. För dessa två tillfällen handlar det om avsaknaden av kapabla väktare som enligt teorin ökar risken för att brott begås. Om antisemitism, enligt

respondenternas beskrivning, inte vågas tas upp eller göras något åt i skolan finns det möjlighet för en potentiell förövare att yttra antisemitiska hållningar utan att det ger stora konsekvenser. Detsamma händer om förövaren kan göra som hen vill utan att offret polisanmäler hatbrottet, vilket respondenterna även nämner, men vid detta tillfälle görs offret också till ett lämpligt objekt om individen inte vågar anmäla brottet, alltså blir det lättare för en förövare att begå hatbrott mot personen. Om det inte sker en förändring i det som respondenterna berättar kring lärares och utsattas beteende så ökar risken enligt teorin för att brott begås enligt teorin. Däremot minskar risken om dessa faktorer stärkas.

Det visade sig att respondenterna hade svårigheter med att sätta en gräns för antisemitiskt hatbrott, med andra ord, vad som kan kategoriseras som antisemitism. Detta kan vara en faktor till att vissa hatbrott inte har anmälts samt att de inte känner att det skulle göra en skillnad om de polisanmäler hatbrott och själva tillåter en attityd till antisemitism när det kommer till att inte göra motstånd eller agera brottspreventivt. Detta kan i sin tur leda till att, liksom en av respondenterna berättade, det kommer att leda till ett större mörkertal som annars kan undvikas.

Resultaten jämfört med tidigare forskning

I stort stämmer våra resultat överens med den tidigare forskningen, men det finns det några skillnader vi också vill ta upp. Dessa kan dock orsakas av respondentgruppens storlek och kan i en större undersökning ge annorlunda resultat.

Som Bachner och Ring påpekar (2005, ss. 13-14) ansåg sjuttiotre procent av deltagarna i en amerikansk undersökning att några av de stora samhällsproblemen är fördomar och fientlighet mot personer med judisk tillhörighet. Vi ser i denna undersökning hur det från ett svenskt judiskt perspektiv är detsamma som de unga med judisk tillhörighet som vi har intervjuat upplever idag där de berättar hur de inte menar att det är någon med judisk tillhörighet som inte har upplevt att bli utsatt för fientligt beteende. Fördomar skulle enligt respondenterna trivas, särskilt hos invandrare från mellanöstern men också Sveriges medborgare i stort. Hur stort problemet är kan inte sägas utifrån vår undersökning, men enligt respondenternas upplevelser är det ett problem som finns överallt. Fördomar visar sig även i konspirationsteorier och skepsis kring personer med judisk tillhörighets seder som fortfarande finns i det svenska samhället, något som enligt Brå började växa fram i 1800-talets Tyskland (2019:4, s.18-). Respondenterna berättar om hur fördomar dyker upp såsom att de ”*alltid [har] pengar*”, alltså stereotypen av en person med judisk tillhörighet som pengaälskande och som styr världens banker, eller när en respondent får veta att ”*sånt får väl du inte äta*” i syfte på att skilja ut personen. Något annat som respondenterna kommer in på är det som Bachner & Ring (2005,

s.38–43) säger kring hur staten Israel och lojalitet till staten kopplas till personer med judisk tillhörighet i det svenska samhället trots att de inte bor i området, något som upplevdes av våra respondenter i synnerhet hos folk från mellanöstern. Detta är, utifrån två av respondenternas upplevelser, något som bland annat bottnar i Israel-Palestinakonflikten och något som de tar med sig till Sverige. Det ska dock understrykas att liksom Brå (2019a) påpekar så kan antisemitiska hatbrott komma från olika miljöer, vilket våra respondenter också berättade. Det är sällan en organiserad grupp som står bakom brottstillfällena, men frågan är då om orsaken till detta, trots att medier har uppmärksammat organiserade grupper som Nordiska Motståndsrörelsen, är på grund av att polisen har succé med arbetet i att hålla organisatoriskt brott nere eller för att polisarbetet har varit mer fokuserat på individuellt hatbrott. Denna fråga har inte varit i fokus i undersökningen men är värd att titta närmare på. Som våra respondenter erkänner är antisemitismen inte något som så ofta anmäls eftersom de och andra med judisk tillhörighet enligt respondenterna känner att det inte kommer att göra en skillnad om de försöker göra en polisanmälan, något som Brå (2019:4, s.79–88) också kommit fram till upplevs i stor utsträckning. Å andra sidan så kommer respondenterna fram till liksom Brå (2019:4, s.90–96) att dialog och en ökad kunskap kring antisemitism är viktiga element för att förebygga denna typ av hatbrott.

Enligt respondenternas upplevelser har förnekelse av Förintelsen inte så mycket att göra med skuldfrågor som Bachner och Ring (2005, s. 48–50) annars argumenterar för utan snarare okunskap kring ämnet. Detta kan dock vara på grund av att respondenterna primärt riktar in sig på uttalanden från mellanöstliga personer och som inte har en direkt förbindelse till förnekelsen som en person vems släkt härstammar från Europa annars har.

Metodens fördelar och begränsningar

Vårt val att använda oss av kvalitativa metoder framför kvantitativa metoder anser vi att ha gett vissa fördelar och insikter som vi känner att vi inte skulle få fram med andra metoder. På grund av valet att använda kvalitativa intervjuer fick vi möjlighet för att gå i djupet i samtal med våra respondenter. Vi upplevde hur de funderade över frågorna vi ställde och försökte formulera sig på bästa sättet, något som kanske inte skulle hända i likaså stor grad om vi exempelvis valde att använda oss av enkäter istället. Eftersom forskning inom detta ämne har varit fokuserat kring kvantitativa studier gav det oss på det viset möjlighet för att få en större helhetsbild vid att supplerat tidigare studier.

Det finns dock också nackdelar i undersökningsmetoden. Vårt insamlade data har varit sparsam eftersom undersökningen fokuserat på folk med judisk tillhörighet som är en minoritetsgrupp i Sverige samtidigt som att det var en specifik åldersgrupp från specifika städer. Detta ledde i sin tur

till att vi inte fick tag i så många respondenter som vi annars hade hoppats på. Å andra sidan anser vi fortfarande undersökningen vara användbar trots ett lågt antal respondenter utifrån hur vi har fokuserat på en minoritetsgrupp och inte en större del av befolkningen där det kunde förstöra representationen.

Förslag till fortsatt forskning

Genom undersökningen har det varit en utmaning att finna tillräckligt många respondenter till att vi kunde göra en tillfredsställande representation av unga med judisk tillhörighet. Detta kom till uttryck i undersökningens känsliga ämne, hur det inte kunde finnas så många ungdomar i Sverige samt att många redan deltar eller har deltagit i undersökningar och/eller intervjuer. Det gjorde det inte lättare för oss att vi specificerade målgruppen till personer som bor i storstäder där det utesluter ytterligare personer utanför städerna. Vi menar att det kunde vara en fördel, om en liknande undersökning blir gjord, att öka målgruppen till att inkludera personer som kommer från mindre städer och byar. Det kan öka antalet respondenter som är tillgängliga för undersökningen. Samtidigt kan en längre intervjuperiod göra det möjligt att få med dem som kanske inte skulle vara tillgängliga under en kort undersökning. Om det skulle göras intervjuer med respondenter från mindre städer måste det dock understrykas att det kan ge andra resultat. Som våra respondenter också påpekar så finns det en skillnad mellan att bo i en mindre stad där du kanske är den enda person med judisk tillhörighet och att bo i ett område där det finns flera personer.

Vad man ytterligare kan granska närmare i framtida forskning är kring användningen av fysiskt våld mot unga med judisk tillhörighet. Som våra respondenter berättade så har ingen av dem själv blivit utsatt för fysiskt våld i samband med antisemitiskt hatbrott, men samtidigt säger de att andra personer har upplevt utsatthet. Vissas argumentationer är att det kan bero på öppenheten för deras judiska tillhörighet, men frågan är om det är primära orsaken eller vilka andra faktorer som annars kan orsaka den ytterligare utsattheten. Vi anser att detta är värt att undersöka närmare.

Vi också kom fram till hur det finns en brist på anmälningsbenägenhet enligt respondenternas upplevelser, vilket stöds av Brås rapport (2019:4, s.79–88). Det kan därför vara värt att undersöka vilka åtgärder som skulle kunna öka anmälningsbenägenheten hos personer med judisk tillhörighet, särskilt inom polismyndighetens behandling av polisanmälningar. Gällande polisen kan det också vara fördelaktigt inte bara att undersöka personer med judisk tillhörighets upplevelser och attityder till antisemitiskt hatbrott utan också undersöka polisens upplevelser för att gå i djupet med påverkningar av antisemitiskt hatbrott från polisens perspektiv.

Referenser

- Arhne, G., & Svensson, P. (Red.). (2017). *Handbok i kvalitativa studier*. Stockholm: Liber.
- Bachner, H., & Ring, J. (2005). *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, information och förlag.
- Bauman, Z. (2010). *Auschwitz och det moderna samhället* (5 uppl.). Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Bergmann, W. (2008). AntiSemitic Attitudes in Europe: A comparative Perspective. *Journal of Social Issues*, 64, nr 2, ss. 343-362.
- Bergmann, W., & Wetzel, J. (2003). *Manifestations of Anti-Semitism in the European Union. Synthesis Report*. Hämtat från Jugendpolitik in Europa: <https://www.jugendpolitikineuropa.de/downloads/4-20-1949/eustudieantisem.pdf> den 31 Maj 2020
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Brå. (April 2019). *Antisemitiska hatbrott*. Hämtat från Brå: https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e19304/1559137988590/2019_4_Antisemitiska_hatbrott.pdf den 20 Februari 2020
- Brå. (den 29 Maj 2019). *Ny studie belyser antisemitiska hatbrott*. Hämtat från Brå: <https://www.bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2019-05-29-ny-studie-belyser-antisemitiska-hatbrott.html> den 2 Februari 2019
- Forum för levande historia. (2019). *Forum för levande historia*. Hämtat från Mänskliga rättigheter – Igår, Idag, Imorgon: <https://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/manskliga-rattigheter/mr-igar-idag-imorgon> den 13 Februari 2020
- Förenta Nationerna, FN. (2019). *Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna*. Hämtat från FN Forbundet, UNA Sweden: <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf> den 13 April 2020
- Groth, B. (2005). *Judendomen: Kultur, historia, tradition*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Judiska Centralrådet. (2020). *Jude i Sverige*. Hämtat från Judiska Centralrådet: <https://www.judiskacentralradet.se> den 28 April 2020
- Kofta, M., Soral, W., & Bilewicz, M. (2020). *What Breeds Conspiracy Antisemitism? The Role of Political Uncontrollability and Uncertainty in the Belief in Jewish Conspiracy*. Washington, DC: American Psychological Association.

- Lab, S. P. (2016). *Crime Prevention: Approaches, Practices and Evaluation* (9 uppl.). Routledge: New York.
- Laestadius, A.-H. (2015). *Hatbrott mot judar ökar*. Hämtat från minoritet.se: <https://www.minoritet.se/1357> den 28 April 2020
- Nordén, E. (2020). *Stöd till hatbrottsutsatta*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Polisen. (2019). *Hatbrott – polisens arbete*. Hämtat från Polisen: <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/hatbrott/> den 13 April 2020
- Regeringen. (2016). *Nationell plan mot racism, liknande former av fientlighet och hatbrott*. Hämtat från Regeringen: <https://www.regeringen.se/4aee39/contentassets/0be1b45cd781476494e91d92824deb4d/nationell-plan-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott> den 23 April 2020
- Regeringen. (2019). *Insatser mot antisemitism och för ökad trygghet*. Hämtat från Regeringskansliet: <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/insatser-mot-antisemitism-och-for-okad-sakerhet/> den 13 April 2020
- Riksdagen. (2000). *Religionsfrihetslag (1951:680)*. Hämtat från Sveriges Riksdag: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/religionsfrihetslag-1951680_sfs-1951-680 den 9 Februari 2020
- Sarnecki, J. (2014). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur.
- TV4.se. (2020). *Judehatet i Malmö: Min syster blev nedslagen på en fotbollsplan när hon var 12 år*. Hämtat från TV4: <https://www.tv4.se/nyhetsmorgon/klipp/judehatet-i-malm%C3%B6-min-syster-blev-nedslagen-p%C3%A5-en-fotbollsplan-n%C3%A4r-hon-var-12-%C3%A5r-11985011> den 15 Maj 2020
- Utredningen om en stärkt minoritetspolitik. (2017). *SOU 2017:60 - Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik*. Stockholm: Elanders Sverige AB.
- Wigerfelt, B., & Wigerfelt, A. (2016). Media Images and Experiences of Being a Jew in the Swedish City of Malmö. *SAGE Open*, 6, nr 1, ss. 1-14.

Bilagor

Schema för intervjuerna

[Kom ihåg att meddela att intervjun blir spelad in]

Uppvärmningsfrågor:

1. Kan du berätta hur din judiska religiositet präglar dina vardagliga aktiviteter?
 - [Om det indikeras att hen har en aktiv religiositet]
 - Hur har din religiösa aktivitet spelat en roll i ditt val av umgänge?

2. Har du eller någon som du känner till upplevt antisemitism? [om personen redan har berättat det, förklara att frågan är i syfte på att få med det i intervjun]
 - Hur tänker du att det har påverkat din syn på antisemitism i Sverige?

Primära frågor [kom ihåg att dessa frågor inte är för att leda samtalet på rätt spår för att få svar på frågeställningarna och inte ment som en fullständig strukturerad intervju]

3. Hur upplever du att antisemitiskt hatbrott i Sverige har utvecklats genom det sista decenniet?
 - [om personen ser en stor utveckling]
 - Vad tror du är orsaken till denna utveckling?

4. Hur upplever du att det blir arbetat med brottsprevention mot antisemitiskt hatbrott?

5. Vilka slags åtgärder tror du skulle kunna förbättra brottspreventivt arbete mot antisemitiskt hatbrott?

Kodningsscheman

Personliga upplevelser av utvecklingen av hatbrott i Sverige

Upplevelser som respondenten har för antisemitism som hen personligen har blivit utsatt för.

Diskriminering

Respondentens upplevelser av utvecklingen av diskriminering

Citat:

”Insätt citat”

Trakasserier

Respondentens upplevelser av utvecklingen av trakasserier

Citat:

”Insätt citat”

Hot

Respondentens upplevelser av utvecklingen av hot

Citat:

”Insätt citat”

Fysiskt våld

Respondentens upplevelser av utvecklingen av fysiskt våld

Citat:

”Insätt citat”

Värdering av hatbrott

Respondentens upplevelser av utvecklingen av hatbrott

Citat:

”Insätt citat”

Andras upplevelser av utvecklingen av hatbrott i Sverige

Upplevelser som respondenten har för antisemitism som hens bekanta eller andra personer som respondenten har hört om har blivit utsatt för.

Diskriminering

Respondentens bekanta eller andra personers upplevelser av diskriminering

Citat:

”Insätt citat”

Trakasserier

Respondentens bekanta eller andra personers upplevelser av utvecklingen av trakasserier

Citat:

”Insätt citat”

Hot

Respondentens bekanta eller andra personers upplevelser av utvecklingen av hot

Citat:

”Insätt citat”

Fysiskt våld

Respondentens bekanta eller andra personers upplevelser av utvecklingen av fysiskt våld

Citat:

”Insätt citat”

Värdering av hatbrott

Respondentens bekanta eller andra personers upplevelser av utvecklingen av hatbrott

Citat:

”Insätt citat”

Upplevelse av brottsprevention mot antisemitism

Respondentens upplevelse av arbetet som görs för att motverka antisemitiskt hatbrott

Primär brottsprevention

Upplevelse av arbetet som görs mot befolkningen i stort för att stoppa antisemitiskt hatbrott innan brottet uppstår

Citat:

”Insätt citat”

Sekundär brottsprevention

Upplevelse av arbetet som görs inriktad mot specifika personer, grupper etc. för att stoppa antisemitiskt hatbrott innan brottet uppstår

Citat:

”Insätt citat”

Tertiär brottsprevention

Upplevelse av arbetet som görs mot personer, grupper etc. som redan har begått antisemitiskt hatbrott

Citat:

”Insätt citat”

Upplevelse av åtgärder som skulle kunna minska antisemitiska hatbrott

Respondentens värdering av vad som kan göras för att minska antisemitiskt hatbrott utifrån egna upplevelser

Generell brottsprevention

Upplevelser som inte går att lägga till i en bestämd typ brottsprevention

Citat:

”Insätt citat”

Primär brottsprevention

Upplevelse av arbetet som görs mot befolkningen i stort för att stoppa antisemitiskt hatbrott innan brottet uppstår

Citat:

”Insätt citat”

Sekundär brottsprevention

Upplevelse av arbetet som görs inriktad mot specifika personer, grupper etc. för att stoppa antisemitiskt hatbrott innan brottet uppstår

Citat:

”Insätt citat”

Tertiär brottsprevention

Upplevelse av arbetet som görs mot personer, grupper etc. som redan har begått antisemitiskt hatbrott

Citat:

”Insätt citat”